

Telegraful

Organ național-bisericesc

Onor. Procuratura regească

(Ot.)

Sibiu

Abonamentul:

Un an 150 Lei. Șase luni 75 Lei. — Trei luni 40 Lei. — Pentru străinătate un an 250 Lei.
Ziarul apare Marțea și Vineria

Correspondențele

Se adresează Redacției „Telegraful Român”, Strada Mitropoliei Nr. 45. — Scrisorile nepublicate se refuză —
Articole nepublicate se napoiesc

Prețul înșurător: un șir peti 3 Lei pentru odată, dacă se plătește mai multe ori se da rabatul cuvenit.
Abonamentele și inserțiunile să se adreseze Administrației ziarului „Telegraful Român”, Sibiu, Strada Mitropoliei Nr. 45.

Mitropolitul Andrei Șaguna
1808—1873—1923

Fapta cea mare a Mitropolitului Andrei Șaguna este, fără îndoială, restaurarea vechei noastre mitropolii — dar mărimea omului, în legătură cu această faptă, constă în aceea că a știut turna în reînviata mitropolie duh din duhul său. Constituția noastră bisericească și așezămintele pe cari ni le-a lăsat, poartă timbrul personalității sale, ear amănuntele adăugate de alții s'au încadrat, cu binecuvântarea Constructorului, în legăturile fundamentale ale planului său.

Generația de astăzi poate cere satisfacerea nevoilor sale, dar nu are dreptul să dărâme ceea ce a trecut în conștiința obștei și s'a împletit cu viața acesteia de mai multe decenii.

În ziua în care prăznuim amintirea Marelui Ierarh, se va simți mai vie prezența moștenirii sale în sufletele credincioșilor bisericii noastre.

Mitropolit Nicolae.

Un „dătător de legi și datini“

Da că este adevărată constatarea marelui cugetător englez Thomas Carlyle, că istoria popoarelor o fac oamenii lor mari, atunci cu drept cuvânt putem zice că istoria neamului românesc din Ardeal, începând cu mijlocul veacului trecut și până către zilele noastre, o face istoria vieții și moștenirii lui Șaguna. Căci bărbatul providențial a cărui pomenire o serbează acum toată suflarea românească din cuprinsul Ardealului și al României întregite n'a fost un simplu luptător gregar în străduințele noastre de emancipare bisericească, politică și culturală, ci a fost Mitropolitul cucernic, care în cârja sa arhierescă întrunea și puterea de Voevod înțelept *«dătător de legi și datini»*.

La venirea lui în Ardealul tuturor suferințelor n'a găsit decât un popor bisericește subjugat și politicește disprețuit, un popor de iobagi tributari, deprinși să-și ducă povara zilelor de obidă fără să întrezărească măcar o ieșire către limanul libertății dătătoare de viață.

Impins de conștiința irezistibilă a chemării sale profetice, Șaguna a luat în mâinile sale destinul acestui popor și din momentul în care Provedința divină l-a pus păstor peste turma credincioasă, nu și-a mai dat hodină oaselor sale în strădania de a-i deschide drum de izbăvire.

N'a fost domeniu de viață publică, în care personalitatea lui covârșitoare să nu fi avut rolul conducătorului energic și cu credința tare a profetului, care lucrează «cu putere de sus». N'a fost problemă națională în viața neamului românesc din Ardeal, în al treilea pătrar al veacului al nouăsprezecelea, pe care marele arhieru să n'o fi abordat cu încrederea celui care poate — totul. Piedecile rostogolite în calea lui de către dușmanii mari din afară și oamenii mărunți din lăuntrul neamului său nu i-au frânt nădejdea și nici nu i-au micșorat puterile de luptă.

Avea intuiția profundă a realității, care nu cunoaște himere și care e capabilă să ducă la realizare și cea mai îndrăzneată — ideologie.

Întâmplările din anul furtunos 1848, cu valul lor de emancipare națională a

neamurilor, nu l-au surprins. Pășirea energică și solidară a națiunii române, sintetizată în marea adunare de pe Câmpia libertății, e în mare parte opera lui Șaguna. El a organizat pe Români din Ardeal într-o *națiune luptătoare*, al cărei conducător efectiv a rămas până la moarte, nu numai prin faptul că a fost cel dintâi președinte al partidului național, ci și prin uriașa sa personalitate, care atrăgea în orbita activității sale toate energiile naționale capabile de o rodnică desfășurare.

Nu puțină râvnă a pus Șaguna nici în întemeierea «Asociației transilvane» care a fost până în zilele izbăvirii noastre politice cetatea de cultură a neamului românesc de dincoace de Carpați.

Dar opera care-i sintetizează în chipul cel mai minunat activitatea sa organizatoare și care-l pune în rândul marilor conducători de neam este de bună seamă *Statutul organic* — în limba nației *legea lui Șaguna* — prin care providențialul ierarh a făcut din biserica ortodoxă română din cuprinsul monarhiei surpate o nebiruită cetate a neamului.

În această alvie a canalizat Șaguna toate energiile de viață ale neamului său, creiându-i în felul acesta cadre de evoluție istorică, a căror trăinicie trece cu veacuri peste vremile în cari au fost realizate.

Aceasta este — în trăsături largi — figura *marelui preot*, îndrumător de neam, care a fost mitropolitul Andrei baron de Șaguna, dela moartea căruia s'au împlinit de curând cincizeci de ani și amintirea căruia e acoperită azi de toată suflarea românească — cu flori și cântece de slavă.

Vor trece ani și veacuri multe unul după altul și vorba legănată a cronicarilor isteți va deveni neputincioasă să mai cuprindă în slove personalitatea uriașă a lui Șaguna.

Poporul va urzi atunci din fire legendare povestea minunată a vieții unui Vlădică înțelept, cu cărje de arhieru și sceptru de împărat...

Prof. N. Colan.

Mitropolitul Andrei

Intr'un gând și într'o simțire ridică astăzi clerul și poporul bisericii ortodoxe române din vechea mitropolie a Ardealului sfinte rugăciuni către Cel Atotputernic pentru odihna sufletului fericitului întru aducere aminte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei Șaguna.

Împlinim astăzi o datorință care ni-o impune iubirea fiecărei și pietatea ce păstrăm Arhipăstorului, prin care s'a inițiat în biserica noastră o *epocă nouă*, bogată în fapte mărețe, fapte, prin cari biserica noastră a fost chemată la o nouă viață.

Se împlinesc ani cincizeci, de când provedința divină, în sfatul ei cel necuprins, a chemat la cele eterne pe fericitul Mitropolit Andrei.

Și astăzi vedem de sigur în lumină mai mare viața și faptele sale, pentru că faptele bărbaților mari, ale bărbaților chemați a da direcțiune desvoltării popoarelor, se pot aprecia și judeca după merit, numai după moarte, și după ce generațiunile cari îi urmează, pun în aplicare operele lor mărețe, menite a contribui la ridicarea și înaintarea popoarelor.

Un astfel de bărbat providențial a fost Mitropolitul Andrei.

«Trimis a fost om dela Dumnezeu» Marele Andrei «cel întâi chemat», care ca odinioară Moise, așa a scos pe fiii săi credincioși la limanul vieții sale culturale și religioase.

Un «legion» era lipsele și trebuințele poporului și bisericii noastre la ivirea lui în mijlocul nostru, ear el «nu avea unde să-și plece capul său».

Dăruit de Dumnezeu cu cele mai frumoase calități personale, împodobit cu o rară creștere întru frica lui Dumnezeu și înavușindu-și sufletul mare cu bogate cunoștințe teologice și din alte științe, — când chemat a fost de Provedința divină a lua în mâinile sale conducerea destinului bisericii române, — a redat desvoltării istorice a bisericii noastre temelia ei canonică primitivă prin redeșteptarea și reînvierea literaturii noastre bisericești și teologice, prin o păstorie în conformitate cu vechea programă și linie de conduită a bisericii și neamului românesc, și prin organizarea bisericii noastre pe bazele ei canonice divine.

Prin profund studiu al sfintei Scripturi și prin un profund studiu al bisericii neamului nostru, — mitropolitul Șaguna este prelatul, inspirat de o rară pietate creștinească, și în același timp însuflețit de convingerea, că neamul românesc reprezintă viață și trăinicie, putere și capacitate de desvoltare pe toate terenele vieții, numai potențându-și credința în Dumnezeu, și însuflețindu-se de felul de gândire al neamului, întru iubirea și neclătită sa alipire de sfânta lui biserică și de patrie, — virtuți moștenite din bătrâni. Adânc convins în inima sa, că un popor se poate desvolta în mod normal, cu spor și cu deplină trăinicie numai urmând în calea și în lupta sa pentru existență și desvoltare felul de gândire și de acțiune, ce rezultă din învățătura istoriei bisericești și naționale, — fericitul mitropolit și-a pus întreagă viața sa în serviciul acestei idei.

Lucrând ziua și noaptea cu un zel rar și cu o activitate neobosită, Mitropolitul Șaguna a ajuns să-și vadă visul cu ochii în reactivarea vechei noastre mitro-

polii autonome canonice, al cărei organism se ridică ca o piramidă puternică pe bazele largi ale sinodalității bisericești. A ajuns să-și vadă visul cu ochii în reînvierea literaturii noastre bisericești teologice și în reactivarea guvernului și administrației bisericești, pe bazele ei canonice primitive divine.

Și astăzi când se împlinește o jumătate de veac dela trecerea sa din viață vedem și constatăm cu bucurie și mulțumită înaintea Celui Atotputernic, că deși am trecut prin timpuri și împrejurări grele și sbuciumate, biserica noastră în toate părțile ei constitutive: în parohii, în protopresbiterate, în eparhii și în mitropolie a făcut frumoase și însemnate progrese.

Aceasta constituie mărimea bărbatului, pentru odihna sufletului căruia ridicăm astăzi pioase rugăciuni înaintea altarelor sfinte noastre biserici din întreaga mitropolie.

Ne închinăm astăzi, ca Dumnezeu să odihnească sufletul fericitului întru aducere aminte a Marelui Prelat al bisericii române în locașurile dreptilor! Și în același timp intuind viața și eminentele lui virtuți creștinești, dorim, și rezoluți sântem a ne îmbogăți și întări sufletul și inima noastră în credința în Dumnezeu, și în neclătita noastră iubire și alipire de sfânta noastră biserică străbună.

Are o însemnată parte educativă serbarea de astăzi, dedicată amintirii nemuritorului bărbat al bisericii române. Viața și faptele lui reprezintă și îmbină înțelepciunea divină a evangheliei Domnului și direcțiunea școlii pozitive a bisericii reprezentată prin sfinții părinți, cu trebuințele spirituale înmulțite ale bisericii și poporului nostru. Și în timpurile prin cari trecem, ne este foarte scumpă și de un deosebit preț această sărbătoare. Pentru trăinicia și pentru o dezvoltare normală succesea a ori căruia popor, se recer în prima linie două lucruri, și anume: a se inspira și a trăi în conformitate cu învățăturile și principiile divine, cuprinse în evanghelia Domnului și a se inspira și a trăi în conformitate cu linia de conduită și felul de gândire al neamului din care facem parte.

Ambe aceste condițiuni de viață le aflăm reprezentate în deplină măsură în viața fericitului Mitropolit Andrei, ear sărbătoarea de astăzi ne este garanță și vie dovadă, că voim să trăim și să lucrăm în ambe aceste direcțiuni.

Dumnezeu să ne ajute!

Dr. George Proca.

Cu noi este Dumnezeu...

(V.) Era anul 1873, luna Iunie. Ca fulgerul se lătise vestea despre încetarea din viață a Mitropolitului Șaguna...

De numele acestui mare mitropolit e legată regenerarea și reorganizarea bisericii ortodoxe române din Transilvania.

Din anul 1846, de când ca vicar a pus piciorul în Ardeal, a început activitatea lui neobosită pentru ridicarea bisericii, și s'a terminat în 16 Iunie 1873 cu moartea lui.

În acest interval de ani 27, naia bisericii noastre a fost încredințată arhierului Andrei, — și noi eram liniștiți în sufletul nostru știind că în mâinile lui e cărma.

Marea vieții noastre a fost bântuită de multe valuri, în timpuri viforoase, cari au început cu anul hirotonirii lui de episcop în Mai 1848, și au ținut într'una până la anul morții lui.

De o parte liniștiți eram în sufletul nostru, căci cărmaciul probat era la locul său, de altă parte aveam încredere în tăria credinței a poporului nostru, care și în zilele cele mai grele de asupriri a urmat totdeauna pe arhierii săi, și a înfruntat cu bărbăție loviturile sorții, având de scut pe Atotputernicul Dumnezeu. Acesta era cursul normal al vieții noastre bisericești.

Mare, dela apariția sa pe orizontul bisericii noastre, a fost Șaguna, mare în întreagă viața sa prin instituțiunile sale, așezând biserica pe bazele constituționale de azi, mare în bărbăția cu care a apărut totdeauna biserica; mare în necurmata sa activitate ca arhieru în restaurarea mitropoliei noastre; mare și în ceasul din urmă al vieții sale...

A fost impunătoare înmormântarea răposatului mitropolit prin duhovnicul se-

minarial, ieromonahul German. Călugărul modest, duhovnicul elevilor din institutul seminarial, a rostit rugăciunile de înmormântare și a citit molitvele de deslegare. În fața maiestății morții s'a pus smerenia desăvârșită a rasei călugărești...

Au trecut de atunci 50 de ani.

Biserica, așezată pe bazele croite de Mitropolitul Andrei, a mers consolidându-se; cu cât ne depărtăm de zilele mitropolitului Andrei, cu atât el crește și devine tot mai mare.

Dumnezeu și-a întors fața spre poporul român. Războiul cumplit prin care am trecut, ni-a adus mântuire.

Biserica ortodoxă din România ia parte cu deosebit fast la serbarea bisericii noastre din Ardeal.

Acestei sărbători de pioasă manifestare la mormântul mitropolitului Șaguna la 50 de ani dela trecerea lui din viață, îi dă cuvenita splendoare capul încoronat MM. LL. Regele și Regina, dinastia și guvernul țării, luând parte la sărbătorile organizate de biserică.

Parastasul se va oficia de întreg corul episcopesc al bisericii ortodoxe din toată țara, în frunte cu mitropolitul primat, cu întreaga biserică prin reprezentanții săi, întreg neamul prin instituțiunile sale culturale și prin guvernul țării va sărbători aniversarea de 50 de ani dela moartea lui.

Am plâns atunci dispariția bunului păstor și înțelept cărmaci, și durerea noastră a fost justificată. Cu sufletele cernite am stat în biserică din Rășinar la actul funebru al astrucării rămășițelor lui pă-mântești și cu neclătita încredere în viitorul bisericii noastre și în ajutorul bunului Dumnezeu.

Azi, după 50 de ani, cu inimă plină de evlavie sărbătorim amintirea morții lui.

Am admirat splendoarea manifestată atunci la înmormântare prin funcționarea la rituale a blândului călugăr, a părintelui German.

Așa a fost ultima dorință a marelui mitropolit. Simplitatea ceremonialului cadră cu zilele de atunci. Situația bisericii se oglinda și prin forma simplă a ceremonialului la înmormântare.

Azi, la 50 de ani dela acea înmormântare, e cu totul alta situația.

FOIȘOARA

Din făptuirile lui Șaguna

— După acte și documente —

III.

Simțământul de mare judecător, drept și nepărtinitor al lui Șaguna, îl dovedește atâta de puternic documentul de mai jos. Clopotarul dintr'o comună învecinată, Tilișca, ajunge în ceartă cu unul dintre preoți, și toți preoții locali hotărăsc înlăturarea lui din slujbă. Ajunsă neînțelegera la cunoștința lui Șaguna, în baza cercetării și a raportului protopresbiterial marele vlădică și judecător aduce sentință: «Dimitrie Onea are să rămână clopotar și părintele Dimitrie Miclăuș să se poarte astfel, încât să nu mai deie prilej la pără, apoi cererea preoțimii, ca să aleagă alt clopotar, nu se primește, pentru că ei precum mai mulți ani fiind Dimitrie Onea clopotar, nici o pără încoace nu au dat asupra lui, ci acumă când acesta au părât încoace pe unul din preoți pentru volnicia sa, și mai pe urmă cu neplăcere s'au văzut azi, că cheia bisericii se ține la clopotar, din care împrejurare se vede, că preoțimea puțin grijește de casa lui Dumnezeu, deci se poruncește ca cheia bisericii totdeauna să se țină la preotul carele are rândul slugirii pe săptămână. Spre a împăca și preoții, îndatorează pe protopresbiter să învețe pe clopotarul susnumit despre dato-

rințele sale, cum are adevărat a se purta către preoțimea locală, căci numai așa va putea rămânea în slujbă, dacă va avea însușirile cele mai alese, ce le descrie apostolul Pavel către Tit, cap. 2 despre bătrâni». (Nr. 399/1855).

Cu aceeași iubire de adevăr se poartă față de toți credincioșii săi. Printr'o scrisoare a judecătoriei cercuale din Sibiu (Landesgericht) aducându-i se la cunoștință că trei sălișteni: Dimitrie Sârbu, Iacob Iosif și Nicolae Bărză, nu au voit să jure la judecată, Șaguna îndată scrie administratorului protopopesco Dr. Grigorie Pantazi: «Fiindcă creștinii aceștia s'au arătat cu purtarea lor împotriva legilor lui Dumnezeu și împotriva învățăturilor din pravila mare, căci a noua poruncă dumnezeiască cprește a nu jura strâmb, dar se poruncește a jura pe drept, pentru aceea te provoc pe P. C. Ta ca să dai însărcinare preoților noștri din Săliște, ca pe zișii creștini să-i trimiță înaintea P. C. Tale, pe cari apoi, în numele meu, să-i dojenești pentru aceasta a lor deșartă credință și să le poruncești, ca adevărul să-l mărturisească ori și unde și să joare pe adevăr, căci așa se proslăvește Dumnezeu, ear prin ascunderea adevărului se vatămă Dumnezeu (Nr. Pres. 175/1854).

Într'o rugare a unei creștine din Săliște scrie: «P. C. Ta ești însărcinat a încunoștința atât pe suplicanta, cât și pe părintele Nicolae Răcuciu, că până la o altă rânduală i se concede Paraschivei lui Bucur Cruțiu, a se sluji în toate cele sufletești ale sale, de părintele Nicolae Răcuciu, în locul parohului ei Daniil Neamțu, fiindcă cu acesta trăește în ură perso-

nală și nu are încredere în dânsul». (Nr. Pres. 210 din 1868).

Până și de sufletele morților nu-și uită marele arhieru. Într'o cauză de dispenz la o a doua căsătorie, Șaguna răspunde: «Deși canon bisericesc n'avem, care ar defige cât timp trebuie un bărbat văduv să rămână în văduvie după moartea soției sale, dar este cuviincios lucru a nu se întâmpla căsătoria a doua după un timp de 3—4 luni, cu deosebire ca bărbatul văduv să facă parastasurile obicinuie pentru răposata lui muliere: pentru aceea am îndreptat pe văduvul Nicolae Imbăruș a mi produce în scris deobligământul său, că parastasurile obicinuie le va face pentru răposata sa muliere la timpii cuviincioși».

«Fiindcă au adus adevărul dela parohul său, că au dat bisericii parohiale de care se ține, 100 fl. ca să fie muliera lui răposată pomenită și s'au promis la jum. an a-i face parastas, pentru aceea se desleagă dela una vestire și poate pași la a doua căsătorie». (Nr. 164 din 1871).

Precum în cele bisericești, astfel și în cele școlare, Șaguna este întemeietor al multor așezăminte. Până la venirea lui, școalele noastre mai bunicile se puteau număra pe degete. Cel ce a înmulțit considerabil numărul școalelor, le-a organizat și le-a așezat pe baze pedagogice, a fost marele Șaguna. O spune însuș:

«Fiindcă comunitatea noastră dela Rășinar, înțelegându-se cu mine despre școalele sale, m'a rugat ca să primesc asupra mine îngrijirea care este de lipsă pentru propășirea tinerimii noastre de acolo, și întocmindu-se școalele acestea spre

Biserica din Ardeal ea azi unificată cu biserica ortodoxă din România întregită. Biserica românească în stat românesc.

La serbările bisericii ortodoxe din Ardeal azi participă capul statului, participă dinastia, guvernul, glorioasa noastră armată și toate instituțiile culturale ale țării și întreg clerul înalt. Situației acesteia se dă expresiune prin fastul, cu care se face acest parastas la mormântul lui Andrei Șaguna.

Măreția, cu simplitatea ceremoniei din 1873, ne-a sguduit de durere acum 50 de ani. Fastul la sărbătorile de acum ne umple sufletele de mândrie.

Adânc ne închinăm înaintea providenței divine, care ne-a ocrotit în cursul veacurilor și ne-a învrednicit să ajungem zilele de azi.

Cu noi este Dumnezeu, înțelegeți neamuri și vă plecați, căci cu noi este Dumnezeu...

Șaguna și recăsătorirea preoților

Intr-o pastorală dela 1854 Marele Mitropolit aduce la cunoștința protopopilor și parohilor cazul unui preot recăsătorit. Felul cum privește Șaguna faptul, ne îngăduie să scoatem încheieri favorabile pentru problema de care s'a preocupat nu de mult conferința panortodoxă dela Constantinopol, scoțindu-o la suprafață, ca o problemă de actualitate arzătoare pentru întreaga biserică ortodoxă.

«Saltare-ar inima mea de bucurie — scrie Șaguna — și s'ar îndestula sufletul meu când aș avea a vă vesti fapte de laudă și răsplădire, care deși virtutea o poartă în sine, totuși trebuie și recunoscută, și dată celui ce se cuvine; se umple însă inima mea de întristare, și sufletul meu oftează de mahnire, că lucruri fărădelege și pedeapsă, care este neîncunjurată urmare a răutății spre stărpirea ei, sânt silit a vă vesti; convins fiind că este fericit acela, care învață din pilda altora.

Teodor Olea din Cibu, în districtul Bălgradului, protopopiatul Geoagiului-de-jos, după ce au primit Darul Preoției și a fost în Cibu Paroh 20 de ani, rămânând văduv, în anii mai din urmă, a hotărât în sine a se căsători a doua-oară. *Legea Sfintei noastre Biserici nu osândește asemenea faptă, ci o sloboadă, dacă se face după Lege.* Pomenitul Preot însă, căruia mai bine a

trebuit să-i fie cunoscută calea legiuită în privința aceasta, abătându-se dela această cale, fără de știrea Protopopului său, și fără de binecuvântarea arhierescă — aceluia ca Preot și Paroh neîncunjurat de lipsă —; fără de facerea bunei învoiri, fără de vestiri, cu o persoană de religia noastră s'a cununat în 24 Sept. 1851, prin un Preot de lege străină. Rămânând Biserica și poporul în chipul acesta fără Păstor, nu numai n'a încunoștiințat pe Protopopul său spre rânduirea celor de lipsă, ca să nu rămăie poporul fără mângăere sufletească, ci a ațâțat între creștinii de acolo mișcări religioase, vrajbă și împărțieri.

Putintica moșioară bisericească și casa parohială, care le-au folosit și de care s'a îndulcit 20 de ani, s'a strădui a le înstrăina dela Biserica noastră.

Scaunul episcopesc dela început, văzând greșala aceluia Preot l-a sorocit înainte, ca să-l îndrepte mai de aproape, până ce nu se afundă cu totul în noianul stricării, însă sorocirii acesteia n'a dat ascultare.

Preste vreme l-a sorocit a doua-oară, însă înzadar.

Scaunul episcopesc, după ce s'a convins despre nelegiuirea căsătoriei despomenitului Preot Teodor Olea, aceea căsătorie până atunci o au dechiarat de nelegiuită, până nu se va face după formalitățile prescrise, și se va binecuvânta prin Parohul legiuit, și pre deatâtea ori pomenitul l-a sorocit a treia-oară înainte. El însă în loc de a-și veni în sine, a continuat a trăi în căsătoria nelegiuită, prin urmare, în preacurvie, și ca să-și răsbune, să încunjure și să scape de pedeapsă, și ca să pună vârf răutății sale și batjocurii de lege și de cele Sfinte ale lui Dumnezeu, s'a ivit odată cu două mărturii înaintea Parohului nostru într'aceea acolo așăzat, și i-au dechiarat, că vrea a-și părăsi Legea și Biserica sa, și a trece la alta. Trecerea aceasta ca una nelegiuită și nu înaintea Parohului său legiuit, care este Arhierul, precum mai jos se va vedea, n'a putut rupe legătura între acela și Scaunul episcopesc, ca forul aceluia competente, nici n'a putut abate asprimea Legii, cărei s'a făcut vinovat.

Văzând dreptăcea Scaunul episcopesc atâtea răutate, atâtea îndărătnicie, orbire și bătăie de joc de cele Sfinte ale lui Dumnezeu, a pofit pe mărita comandă militară c. r. a Districtului Belgradului, de a trimite pe înrăutățitul Preot Teodor Olea sub pază la Scaunul episcopesc, asupra căruia s'au hotărât din partea Consistorului diecezan, afară de rând, în obiectul acesta astăzi ținut: Ca acel Preot scandalos să se cazeze cu totul și să se scoată de tot afară din ceata preoțească, răzându-i-se barba și tunzându-i-se părul capului, — care s'au și făcut în fața Consistorului diecezan —; să se pună sub juredicțiunea și priveghierea dregătoriei mirenești, și ca să fie oprit dela împărțirea tuturor Tainelor Bisericeii noastre, până nu va arăta semne învederate de pocăință și îndreptare.

În restul pastoralei se arată că numai un pătimăș și uitat de sine poate ajunge la astfel de rătăcirii și se dau lămuriri de felul cum să se urmeze «când un preot hirotonit ar cădea într-o așa tristă stare sufletească, cât să-și părăsească legea și biserica». El trebuie să-și anunțe intențiunea de a ieși din sânul bisericii episcopului său și nici decum unui preot și nici protopopului, «că parohul legiuit al fiecărui preot este episcopul lui».

Cu toată osânda și pedeapsa aspră la care a fost supus preotul pentru faptele lui, felul cum expune Șaguna cazul propriu al recăsătoririi, ni se pare că ar fi admis-o, de se făcea după lege.

Nu-i face cap de acuză pentru că s'a căsătorit din nou, căci «legea sfintei noastre biserici nu osândește asemenea faptă, ci o sloboadă» ci numai pentru că s'a abătut dela îndeplinirea formelor legale, facerea bunei învoiri și vestirile prescrise, și pentru că a săvârșit fapta fără știrea protopopului și fără binecuvântarea arhierescă, «aceluia ca preot neîncunjurat de lipsă», primind să fie cununat de preot de lege străină.

Dar nici acestea toate nu i-ar fi atras osânda cea mai aspră. Doar a fost sorocit în trei rânduri să se justifice l se da deci putința să obțină milă și îngăduire pentru faptele lui. Și numai când și-a dus la extrem rătăcirea, părăsindu-și biserica, a fost canonit cu pedeapsa cea mai mare pentru un preot.

Se povestesc și alte cazuri, când Șaguna ar fi încuviințat recăsătorirea preoților văduvi. Unuia din Săsciori, unde numai agitația colegului său în popor a făcut să nu avem caz de precedentă, și altuia care deși având binecuvântare arhierescă, nu a mai intrat să slujească la altar. Nu avem la îndemână acte asupra acestor cazuri, dar spiritul, în care e redactată pastorală de care ne ocupăm, ne îngăduie să susținem că cel mai mare arhieru legist al bisericii românești era pentru această ușurare pe seama preoțimii, lovite de soarte.

Credem însă că numai pe seama preoțimii lovite de soarte și nu și pentru celce de bunăvoie și-a logodit sieși biserica sfîntindu-se necăsătorit, ca să-i poată sluji

folosul tinerimii locale, să se folosească și alți copii de legea noastră, pe cari părinții din satele învecinate ar pofti ai trimite acolo la învățătură, pentru aceea primind eu superinspecția școalelor noastre din Rășinar asuprămi și dorind cele cinci posturi de învățători a le încredința la niște bărbați harnici și cu purtare bună, te poftesc pe P. C. Ta, ca să vestești în biserică, că patru posturi pentru dascăli de copii, și unu pentru dascăliță, de fete, sânt văduvite la Rășinar cu 180, 160, 80, 80 și pe seama dascăliței 160 fl. în argint, lăcaș și lemne, și că cine va voi a căuta vreuna dintre stațiile acestea, are a se ivi la mine până la 1-a Septembrie calend. nostru și a-mi arăta adevărurile sale despre învățătură și purtare». (Nr. 667 din 1850).

Incepând cu anul 1850, ce a făcut Șaguna cu școala din Rășinar, a făcut ceva mai târziu cu școala din Săliște și rând pe rând până la anul 1873 cu celelalte sute de școale, ce se atribue marelui Șaguna. El, pe lângă toată mulțimea piedecilor și a neajunsurilor vrăjmașe, orce grăunte cât de mărunț, din care putea să răsară un vlăstar de școală, îl semăna și resădea prin sate și orașe.

Despre un asemenea viu interes ne vorbește și ordinațiunea Nr. 37 din 1853: «Prea Cinstite Părinte Protopope! Prin aceasta te poftesc pe P. C. Ta, ca în vreme de 14 zile negreșit să-mi așterni conspectul școalelor, dascălilor, al lefilor lor, numărul copiilor și al copilelor pe anul școlar 1853 din protopopiatul de acolo. Să nu-ți fie greu lucrul acesta, este datorința noastră cea mai sfântă, ca să ne în-

grijim pentru creșterea și luminarea bunului nostru popor».

Cât de mult prețuia Șaguna învățământul școalei, ne arată cererea învățătorului Ioan Cruțu din Săliște. În casele lui în care locuia, într-o mică odaie, cum spun bătrânii, și se vede din raportul protopopului, trimis la fața locului să cerceteze cauza, ținea o mică boltiță în care vindea sare, lumini și tăbac. Acest mic negoț îl învârtea soția învățătorului. Ce-și va fi cugetat învățătorul Ioan Cruțu, ca să lărgească cât de cât acest comerț primitiv, cere dela episcopul Șaguna să-i exopereze dreptul de a vinde în boltița lui cărți de ale librăriei diecezane. Prin intervenția episcopului Șaguna își capătă dela forurile competente civile licența de a vinde cărți din tipografia amintită. La această încunoștiințare, Șaguna prin Nr. Pres. 133 din 23 Februar 1860 observă: «Dară fiindcă învățătorul Ioan Cruțu, pomeneste în cererea sa de boltița sa, de unde se vede, că el pe lângă aceea, că e învățător, e și negustor, de aceea Prea Cinstia Ta, să spui zisului învățător, că sau să se lase de boltă, sau de învățătorie, pentru că aceste două: neguțătoria și dascălia, nu se sufer nici decum la oaltă, fără paguba uneia nici că le va putea purta, și cu bună seamă știu că la astfel de întâmplare, totdeauna școala pătimește. Despre acestea aștept raport la vremea sa».

Deodată cu îngrijirea și organizarea școalei populare, înțeleptul Șaguna se îngrijește și de cea a adulților, ca astfel legătura firească, între școala poporală și viața practică, să nu se rupă deodată, ci să se continue. Încă din anul 1850

Nr. 53 prin o circulară, însărcinează preoțimea a înființa școale de adulți în Dumineci și sărbători, și a prelege timp de 4 luni, April—Iulie.

Despre această școală, sporul învățământului, numărul ascultătorilor, materialul propus, cu un cuvânt pe baza cronicii școlare, ce trebuia să se poarte, Șaguna prefindea la finea cursurilor rapoarte regulate. Cei neglijenți erau aspru pedepsiți, încât nu găsiu cuvinte să-și scuze o neglijență sau alta. Reproduc o asemenea scuză:

«Precum până acum, așa și în anul acesta s'au ținut în timpul prefapt catehizația cu tinerimea de aici, amăsurat înaltelor ordinațiuni din 23 Martie 1850 Nr. 53 și a urgenței din 1 Noiembrie 1862 Nr. 768, care cu toată supunerea îndrăsnesc a aduce la cunoștința Prea On. Dniei Tale cu acea umilită observare, că deși tinerimea cât și poporul e convins despre folosul catehizației, totuși jurstările economiei de pe la sălășele lor, de unde abia la finitul lunei se reîntorc acasă, și dela care economie atârână susținerea vieții lor, adeseori i-au mai împedecat de a veni și lua parte la catehizație în zilele de Duminecă și sărbătoare. Jinna în 20 Noiembrie 1865. Cu deosebită cinstire sânt al Prea On. Domniei Tale plecat serv: *Luca Sava*, paroh».

Cu același interes se îngrijea Șaguna și de partea materială și economică a diecezei sale. Intr-o comună aparținătoare tractului, ajungând episcopul bisericii, judele satului, Șaguna îndată scrie protopopului: «Aflu de cuviință a deslega pe Dan Paul din Sibiel, dela chemarea sa titorească, căci dânsul este acum judele sa-

cu mai mult devotament, și nici pentru preotul divorțat care poartă și el vina sortii lui triste, măcar într-o atâta, că preot fiind nu și-a știut chivernisi casa, ca să nu dea pricină de poticnire obștei creștinești.

O îngăduială pe seama celor din urmă, oricât de îndreptățită s'ar părea după judecata minții omenești, ea ar scărița prestigiul și sfințenia tainei cununiei, fapt pe care biserica nu-l va putea încuviința.

Preot Pompei Morușca.

Programul

Serbărilor semicentenare dela moartea Marelui arhiepiscop și mitropolit ANDREI ȘAGUNA ce vor avea loc în Sibiu și Rășinari în zilele de 28 și 29 Iunie st. v. (11 și 12 Iulie st. n.) 1923 sărbătoarea Sfinților apostoli Petru și Pavel.

Miercuri, în 28 Iunie v. (11 Iulie n.) 1923

Ora 21 (9 seara)

Sedința festivă

a Societăților de lectură ale tinerimii dela Seminarul teologic arhidiecezan «Andreian» și dela Școala normală «Andrei Șaguna», în sala cea mare a prefecturii județene.

Programul:

1. Kreutzer: «E ziua Domnului» pentru cor de bărbați (corul seminarului sub conducerea profesorului N. Oancea).

2. Mitropolitul Andrei Șaguna și creșterea clerului, cuvânt rostit de Ioan Dinu, curs II teologic.

3. Popovici T.: Imn la centenarul seminarului «Andreian», pentru cor de bărbați (text de P. S. Sa I. Teculescu).

4. Mitropolitul Andrei Șaguna și școala românească, cuvânt rostit de Petru Flintiu, elev al Școlii normale cl. VIII.

5. Dima G.: «De tine se bucură», pentru cor mixt. (Corul Școlii normale sub conducerea profesorului Timotei Popovici).

Dăruiri în bani se primesc cu recunoștință în scopul augmentării bibliotecilor ambelor societăți.

Joi, în 29 Iunie v. (12 Iulie n.) 1923

Sărbătoarea Sfinților apostoli Petru și Pavel

La ora 8 a. m. primirea MM. LL. Regele și Regina la gară de cătră autorități.

Pelerinaj la Rășinari, plecarea la 7 ore a. m. dela mitropolie.

La ora 8:30 se va începe sfânta Liturghie, celebrată de toți P. P. Sf. Sf. L. L. ierarhii în biserica cea mare din Rășinari.

La ora 11 primirea MM. LL. Regele și Regina în Rășinari.

Parastas pentru fericitul în Domnul arhiepiscop și mitropolit Andrei Șaguna la Mausoleul de lângă biserica cea mare din Rășinari.

Cuvântări.

La ora 13 (1 p. m.) masă în Rășinari pentru invitați. (On. public poate lua masa la restaurantele din Rășinari).

Întoarcerea la Sibiu în ordinea plecării.

Ora 18 (6 seara)

După 17:45 intrarea interzisă.

Festival religios

în catedrala ortodoxă română din Sibiu, dat de corul mixt al catedralei și corul școlii normale «Andrei Șaguna» sub conducerea prof. Timotei Popovici.

Programul:

1. Muzicescu G.: Primul concert.
2. *: Concert la Învierea Domnului. (Din repertoriul corului mitropolitan din Iași, publicat în 1900 de Muzicescu).
3. Dima G.: Fericiti sănt cei goniți.
4. Cuvântări.
5. Dima G.: Imnosul Întrării în biserică.
6. „ „ De tine se bucură.

Ora 20 jum. (8 jum. seara)

Banchet pentru invitați, în onoarea MM. LL. Regele și Regina în sala «Urania» din str. Carmen Sylva (fostă Schewiss).

Ținuta de rigoare (pentru civili frac și decorații).

Eminescu despre Șaguna

În volumul: Scrieri politice și literare, apărut în 1905, se găsește următoarea caracterizare a lui Eminescu despre Șaguna:

Mitropolitul transilvan, politic dela creștet până'n tâlpi, își cunoștea așa de bine poporul, oamenii, inteligența. Încât nu i-a crezut capabil de a rezista la 1866 cu efect la introducerea dualismului. Ca toți politicii de talent, Șaguna era pesimist, și a calculat totdeauna cu înjurările cele mai rele, nu cu cele mai bune. În de altfel lipsa lui de încredere, nu în energia, dar în judecata sănătoasă și oarecum realistă a conștientărilor săi a fost în parte adevărată de vreme.

rămână ordinațiunea mea cea mai de 'nainte și dispozițiunea care ai făcut Prea Cinstia Ta în urma aceleia». (4 Decembrie 1851; 15 XII 1851, Nr. 925 din 1851).

Dupăcum aștepta tot ce numai se putea munci dela preoție, așa li apăra și drepturile. Voind direcționa satească din Poplaca, să iee dreptul de folosință al preoților din cimitierul bisericii, Șaguna aprobă darea în arândă a celor două progăzi, «dar banii ierbei și ai otăvei să se ia pe seama preoților cu aceea însă, că nici arândă'orii, nici nimenea altul să nu fie volnici de a băga vite în progădie, ci aceasta să se țină curată, dupăcum se cuvine unui loc sfințit». (Nr. 552 din 1857).

Am amintit, că nimic nu se făcea fără consimțământul prea luminatului păstor. Comunele bisericești Galeș și Săliște, cerând cea dintâi să vândă, iar a doua să cumpere o zi de moară, Șaguna le îngăduie și ordonează ca «banii ce se vor primi pentru aceea... să se pună la cassa de păstrare din Sibiu». (Nr. 102 din 1861).

Fruntașii comunelor bisericești, Tilișca și Galeș, dimpreună cu preoțimea locală, rugând pe episcopul Șaguna să ia în purtare sa de grijă administrarea și apărarea pădurilor, scrie oficiului protopopesc: «Spre scopul acesta am aflat de lipsă a se rândui pentru comunitate nește curatori cari să chivernisească zisele păduri și așa pentru Tilișca am și rânduit dto. 1 Dec. a. c. Pres 390 în calitatea aceasta pe Ioan Man, Simion Frăcea și Petru Anca. Prea cuvioșia Ta așadar, să așezi și pentru Galeș un număr măsurat de curatori pentru chiverni-

Memoriile lui Șaguna

— Un volum festiv —

(=) Cartea Memoriei din anii 1846/71, apărută la aniversarea a 50-a dela moartea Arhiepiscopului și Mitropolitului Andrei Șaguna, cuprinde însemnări și indicațiuni privitoare în deosebi la politica bisericească, urmată de vajnicul ocârmuitor al mitropoliei de El reînființate.

În paginile Memoriilor se vedește năzuința neînduplecată pentru dobândirea autonomiei și libertății bisericii ortodoxe ardeleni mult prigonite.

An după an, dela venirea sa ca Vicar general în 1846 până la 1871, notează întâmplări și fapte din viața publică, bisericească și politică, a Ardealului, și adună acte și documente lămuritoare la toate luptele și mișcările vremii sale.

Viforul revoluției, liberarea bisericii ortodoxe române de sub ierarhia sârbească și apărarea drepturilor ei canonice și istorice, cererea de egalitate cu celelalte confesiuni, organizarea internă a bisericii pe temei constituțional și canonic, discuțiile cu Blajul și cu ultramontanii, aprigii contrarii ai lui Șaguna, înzestrarea arhidiecezei cu fonduri, cu edificii, cu tipografie și numeroase tipărituri, clipele care i-au amărât viața, și fiorii de bucurie și entuziasm când la sfârșitul anului 1864 s'a încuviințat reînființarea Mitropoliei noastre, alcătuirea statutului organic, care încheie activitatea politică bisericească a Arhiepiscopului, — toate acestea se oglindesc, rând pe rând, în însemnările precise și nemeșugite șaguniane.

Păstrând caracterul intimității, cartea va fi citită cu interes de cei ce doresc să pătrundă, pe temeiul unui astfel de izvor, în modul de gândire și simțire al unei fețe bisericești atât de înalte, cum era Șaguna.

Memoriile, ca toate scrierile tipărite sau inedite ale neobositului Arhipăstor, se prezintă în limba simplă și clară a bătrânelor cărți bisericești, cu expresii bogat grăitoare și cu foarte rare asperități latiniste, astăzi de mult uitate.

Citirea lor ne oferă un șir de cugetări de ordin mai înalt pe tărâmul bisericesc

tului și frăția ta deocamdată vei însărcina pe părintele Oprea și pe titorul Ioan Săroiu să aibă grijă pentru toate ale bisericii și pentru pădurea bisericească, din care nu are voie judele sau jurații satului nimic să vândă, ci numai aceia, cari sânt puși dela stăpânirea bisericească la lucrul acesta, și banii cari i-au luat judele sau jurații pentru lemnele vândute din pădurea bisericească, să-i deie îndărăpt la suspomeniții».

Cât de mult ținea Șaguna la purtarea corectă și cu dreptate a economiei parohiale, ne dovedește faptul întâmplat în comuna amintită, Sibiel. Dan Paul, ajuns jude, episcopul Andrei îl absoalvă din titorie. Fiind acesta frunțas cuminte, conducător cu dreptate, iubit de popor, cerut ca el să fie totodată și episcop, căci numai astfel va spori averea bisericii, Șaguna îndreptat de dorința poporului și destoinicia vechiului episcop, în baza unui raport protopresbiteral răspunde: «Fiindcă din două arătări ale obștei noastre bisericești din Sibiel, am văzut, că poporul de acolo, mare atragere și încredere are în Dan Paul, pentru aceea l-au și ales de jude, ca cele multe neglijate în obștea lor, ca un bărbat cu energie să le îndrepte și totodată zice obștea, că în treaba economiei bisericii, numai așa vor putea sporii, dacă va rămânea și el titor... Prețuind eu modul și sinceritatea Prea Cinstiei Tale, cu care tractezi lucrurile țiiitoare de sfera activității noastre, căci, într'alte, desăvârșit am văzut eu aceasta din relația-ți, care mi-o ai așternut astăzi în treaba titoriei lui Dan Paul din Sibiel — am de a-ți scrie, că cu totul părtinesc părerea Prea Cinstiei Tale, și așa să

sirea pădurilor bisericești de acolo, și atât la aceștia cât și la aceia, să le dai îndreptarea ca să se țină de instrucțiunea mea în anul 1847 curatorilor bisericești de acolo dată și în protocoalele bisericii lor petrecută» (Nr. 1197 din 1853).

Când judele din Săliște Dumitrie Răuciu sprijinit de o seamă de oameni se face mai mare peste pădurea bisericii, asupra raportului protopopesc în această chestiune Șaguna răspunde:

«Cu mirare am înțeles, din raportul înaintat, volnicia judeului din Săliște Dumitrie Răuciu cu averea bisericii de acolo, pentru aceea osândesc eu aceea și rânduesc ca să se alcătuească o comisie bisericească și școlară stătătoare din un paroh, din doi titori bisericești și din un titor școlar, cari să țină licitație pentru lemne și să le vândă cu bani gata. Ordinațiunea aceasta arhierească să se citească în biserică Miercuri, după slujba dumnezeiască, că toți aceia, cari nu o vor ascultă, adică, cari vor cumpăra lemnele dela numitul jude și îi vor da lui banii, dar nu comisiei, cad sub canon arhieresc și sub pedeapsă aspră bisericească, ca unii cari răpesc visteria bisericii lui Dumnezeu și o întrebunțază spre scopuri volnice și fără binecuvântarea arhierească».

Neobținând rezultatul dorit, la noul raport al protopopului Șaguna ordonează: «să se cerceteze că la licitarea lemnului aceloră, prețuite cu 65 fl. care cât au luat dintre acei neascultători și să se provoace ca să se plătească, iară nevrând a se supune nici acestei ordinațiuni, să fie eschiși de aici înainte dela toate slujbele

și în politica Ardealului înrăuită câteva decenii ale veacului al 19-lea de actele și ideile Mitropolitului dela Sibiu.

O voință creatoare care izbucnește din adâncă reflexiune, om deschizător de drumuri drepte și nouă, — aceasta este figura ce răsare din fugarele șiruri ale Memoriilor despre întâmplările unui sfert de secol al păstoririi sale atât de bine-cuvântate.

Luminoasă minte, întărită prin o cultură temeinică, inimă simțitoare și mare, Șaguna rămâne în toată vremea bărbatul stăruinței energice și al faptelor mari. Calitățile ce-i împodebesc sufletul ies la iveală tot mai strălucitoare. Spirit pătrunzător, judecată limpede și pildă de încordată muncă a fost pentru toată împrejurimea sa, — de lucru prea mult niciodată nu s'a jăluit Andrei Șaguna.

Nu era în puterea lui de stăpânitor — cum ar zice un cuvânt al împăratului filosof Marcu Aureliu Antonin — să și creeze oamenii după nevoile obștești, dar i-a întrebuințat așa, după cum erau, așezând pe fiecare la locul meritat.

Nici slugarnic n'a fost. În vizitele sale la împărat, la principi, conți și baroni se înfățișă potrivit demnității, la care se îndălțase. «Sinceritatea și curătenia faptelor mele este în obiceiul meu», — o spune guvernatorului civil și militar al Ardealului dela anul 1849.

Lauda oamenilor n'o iubea. De serbări și festivități, la adresa persoanei sale, se fereă binișor. Înțelept, prevăzător, ale cărui interese personale niciodată n'au întunecat pe cele comune ale bisericii și ale neamului. Viu temperament, cu puterea d'a se și înfrâna. Șaguna porunceă multora, și își porunceă și sieși. Asprimea vorbeii o însoțea totdeauna cu bunătatea inimii. Cumpânirea lui nu se sdruncină prin atacurile îndreptate din tabere potrivnice: armonia și solidaritatea între frați era una din țintele activității lui.

Toate clipele căută să fie bine întrebuințate, — și puterea spiritului său se dovedea mereu deșteaptă. Repaos nu cunoștea, înainte d'a izbuși să ducă la bun sfârșit lucrarea începută.

De câteori întâmpină piedeci, încerca să străbată în tainele lor și să găsească

pricina care trebuie îndalaturată din calea plănuită.

Risipindu-și darurile sufletești pe astfel de căi, ni-a dăruit o biserică organizată, care ne-a salvat în zile de grea cumpănă, și ne-a apărat și după moartea lui împotriva încercărilor dușmane d'a fi desființați ca neam și lege...

Nutrim iluzii nu prea cutezătoare când ne gândim ca spiritul aceleiași organizări, bine plăsmuite, să străbată și în intruparea viitoare bisericii, — dorind ca această biserică să aparțină tuturor românilor din țara noastră mare, care s'a întregit din grația providenței, din vitejia ostășească și din înțelepciunea conducătorilor săi din toate timpurile.

Manca și credința lui Șaguna

... «Viața unui bărbat ca Șaguna se poate asemăna cu acel izvor cu apă vie din poveste, din care gustând cineva, întinerește din nou, se simte din nou, se simte dintr'odată mai puternic și mai plin de viață și este în stare a da piept fără teamă cu toți smei și cu bălaurii, ce-i stau în cale. Privirea ei înaltă, întărește, nobilitează sufletele și le face roditoare de fapte bune și luminate», a spus odinioară învățatul profesor Andrei Bărsanu¹. O mai adevărată și mai frumoasă caracterizare, pentru toți cari au încercat să pătrundă și să aprecieze faptele marelui Șaguna, cu greu se poate afla.

În aceste zile de cucernică închinare la mormântul din Meca românească a Rășinarului, în cari cu prilejul împlinirii alor cincizeci de ani dela moartea mitropolitului providențial, «apa cea vie a izvorului din poveste» se va turbura prin scris și prin cuvânt de atâți și atâți bărbați de seamă ai neamului, în semn de cinste și venerațiune, să bem din izvorul învățămintelor lui Șaguna, ca «dintr'odată» să ne înălțăm și să ne nobilităm sufletele, să ni le întărim și noi spre a putea lupta împotriva «șireteniei smeiilor și bălaurilor» zilelor noastre.

¹ Andrei Bărsanu: Învățămintele din viața Mitropolitului Șaguna, pag. 8. Brașov 1908.

Nici o personalitate, fie din istoria bisericească ori națională, nu ne poate îmbia atâtea pilde de învățături și îndrumări, ca faptele și virtuțile înalte ale lui Andrei Șaguna. Cel mai puternic îndemn și de-o continuă actualitate, ce ni-l dă marele arhieru prin activitatea sa uriașă, e îndemnul muncii fără preget în moșia strămoșească.

În vara anului 1846, când a venit în Ardeal, starea bisericii și-a poporului nostru era cât se poate de tristă. Nu aveam aproape nimic. Săraci în averi materiale și așezăminte culturale, săraci în biserici și în școli. Un altul, în locul lui Șaguna, străin la venirea lui în Ardeal, văzând sărăcia și disprețul, în care erau cufundați românii, s'ar fi înapoiat la locul de tihnă și de cinste de unde plecase. El însă nu! Deși era totul de făcut, el, după un plan bine chibzuit, s'a apucat de toate. Având credință puternică, în stare a mișca și munții, cum ne învață scriptura, atât în Dumnezeu cât în puterile proprii, Șaguna se pune pe lucru, ca nimeni până astăzi, înainte și după el. «Prin puterea talentului, sau să zicem, geniului și prin munca lui ce se desfășoară în proporții eroice», Șaguna izbutește să săvârșească «fapte mari»: să îndrume și să «cheme la o viață nouă» o biserică prigonită și un neam desconsiderat! Să «creeze din temelii instituțiuni, menite să adăpostească pentru veacuri înainte, viața culturală, religioasă, socială și economică a neamului din care face parte».¹

Fără îndoială, puterea cea mai mare, în asemenea convingeri hotărâtoare și depline, într-o asemenea muncă nepregetată, i-o însuflă credința neșovăitoare în Dumnezeu. Era un om de adâncă religiozitate. Asemenea unui Avram, în stare se jertfească pe fiul său, Șaguna mai presus de toate avea toată încrederea în Dumnezeu. Credea adânc în învățăturile sfinte ale Mântuitorului lumii, Isus Hristos. În toate lucrările sale se povățuia de ele. Nimic nu l-ar fi putut abate din calea credinței adevărate. Era în toate pildă vie credincioșilor săi. Își da prea bine seama, că un popor cu toate așezămintele lui culturale-sociale, economice-industriale, cu toate

¹ Dr. I. Lupăș: Mitropolitul Andrei baron de Șaguna, pag. 4.

dumnezeiești neîmpărtășindu-i sub nici un cuvânt cu Sf. taine, nici chiar în ceasul morții, ear pe cei doi mai vinovați, adică pe Dimitrie Popa și Ioanș Cup să-i îndatorezi a se înfățișa aicea înaintea mea... (Nr. 116, 138 din 1856; 228 din 1856; 949 din 1856).

Iubirea de cei săraci și năcăjiți, imparțialitatea și judecata cea dreaptă a lui Șaguna — simțământul de slujitor al lui Hristos, de-a în griji de toți, de-a stă de vorbă cu toți, de-a umbla și stăruie pentru câștigarea drepturilor oricărui credincios, îl dovedește atât de puternic cazul următor: «Fiindcă parohul nostru din Sibiu, Oprea Cornea, povățuirile mele, care i-am fost dat în treaba ce o are cu parohianul de acolo Petru Sărăciu nici până în ziua de astăzi nu le-au primit, nici că le-au urmat, ci ca robul lăcomiei îngreioază soarta cea săracă a părășului, unde ar trebui ca om și ca preot și speculant bogat să aibă milă de așa om sărac și împovărat cu casă grea: pentru aceea Te pofdesc pe Prea Cinstia Ta, ca pre sus zisul paroh să-l sorocești înaintea scaunului protopopesesc și în numele meu să-i poruncești că în opt zile să sfârșească treaba ce o are cu Petru Sărăciu, dar să o sfârșească ca creștin și ca preot, dar nu ca un fariseu și cămătar, căci altminterile va cădea sub canon arhieresc». (Nr. Pres. 263 din 1855).

Nu scăpa nici un prilej ca să nu stăruie pentru înmulțirea averii bisericești dintr'o comună sau alta: «Fiindcă la Sibiu se află comisia împărătească pentru trebile foștilor grăniceri: pentru aceea aflu de lipsă a provoca pe Prea Cin-

stia Ta, ca comunei noastre din Jina să-i scrii să deie la aceea comisie rugarea pentru casa ofițierului și a cancelarului, ca Maiestatea Sa să le dăruiească pe seama cvartirului preoțesc și a școlii». (Nr. Pres. 426 din 1862).

Autoritatea și încrederea cea mare, ce-o aveau și străinii în personalitatea lui Șaguna, o arată și următoarea întâmplare. «Domnul Zamorschi Ștefan oficial la Gubern, mi se plânge, că aducând un căraș, anume Popa Vasile din Săcel, o bute cu vin cumpărat cu câte doi sfanți pe seama Dniei Sale la Sibiu, s'a întâlnit cu parohul nostru din Gararâului: Constantin Barbeșu carele l-a desmăntat, dându-i un florin m. k. de vadră din care pricină mă aflu silit a răndui: Ca Prea Cinstia Ta numai decât să trimiți un expres la pomenitul nostru paroh pe cheltuiala lui, și oprindu-l de la slujbe să-l sorocești încoace pe mâne 5 lea Noemvrie cu aceea, ca butea cu vin să o aducă nesmintit la stăpânul său cel adevărat. Aștept împlinirea cea mai grabnică a acestei ordinațiuni și relație cuviincioasă» (Nr. Pres. 277 din 1856).

Se împlinesc, în acest an 1923, cincizeci de ani dela moartea acestui bărbat providențial, mântuitor și regenerat al neamului românesc din Ardeal.

Împrejurările de viață ale poporului nostru, sânt schimbate astăzi cu desăvârșire. Am ajuns zilele izbăvirii neamului nostru de sub toată asuprirea și vrăjmășia seculară!

În toate lucrările ce ne așteaptă de aici încolo,

să stăruim și noi cu râvnă înflăcărată a lui Șaguna, să muncim cu același zel neobosit, și cu aceeași dragoste nemărginită de neam să-i urmăm credința biruitoare.

Ioan Popa
preot și profesor

Biserica Catedrală dela Mitropolia ortodoxă română în Sibiu. Istoricul zidirii, 1857—1906, de Dr. Il. Pușcariu, Dr. E. Miron Cristea și Matei Voileanu. Cu 24 ilustrații și 3 facsimile. De vânzare la Librăria Arhidiecezană, Sibiu. Prețul: broșurat 15 Lei, în legătură de lux 30 Lei.

La Librăria Arhidiecezană, Sibiu, se mai află de vânzare:

Memoriul Mitropolitului Andrei Șaguna, sau luptele naționale politice ale românilor ardeleni, 1846—1873, de Nicolae Popea, Tomul I (și unic). Prețul 15 Lei.

Mitropolitul Andrei baron de Șaguna, scriere comemorativă la serbarea centenară a nașterii lui, Sibiu 1909. De vânzare la Librăria Arhidiecezană.

întocmirile lui multe puține, cu toate bogățiile naturale, nu poate înainta și prospera fără puterea credinței, fără de avea la temelia vieții sale: *morală creștină*. —

Din întreg trecutul nostru istoric de atâtea veacuri, cel mai bogat în roduri a fost veacul al XX-lea. Toamna anului 1918, pentru mult încercatul nostru popor, a fost cea mai mănoasă, cea mai binecuvântată. Ea ni-a adus mult dorită libertate națională și unirea tuturor românilor. Astăzi toți frații, de un sânge și de o lege, sântem la un loc, pe moșia părinților și strămoșilor noștri în țară frumoasă și bogată ca puține altele...

Scriptura ne spune însă, că nici chiar frumsețea, bogăția și fericirea raiului n'a fost scutită de muncă, căci omul îndată ce a ieșit din mâna Ziditorului, a fost pus în rai cu îndatorirea sfântă, de a-l lucra și de a-l păzi. Ne înșelăm deci amar, când credem că în raiul României-întregite ne putem da mai mult tihnei... Știm, că statul cel mai ales și mai bogat în flori, lăsat în părgănire și nelucrare își pierde tot farmecul, ear mai târziu se pierde cu totul, înghițindu-l lăcomia buruienilor...

Dragostea înflăcărată de muncă a nemuritorului Șaguna, în aceste zile de multe și mari neajunsuri, mai cu stăruință ca oricând altădată, ne îndrumă pe toți, dela cel bogat până la cel sărac, să îndeplinim îndeletnicirile muncii noastre, diferitele îndatoriri cu cea mai curată conștiință, în fiecare clipă — fără preget. Numai astfel vom izbuti și noi să înlăturăm multele greutăți ce ne împresoară de toate părțile, să stărpim rând pe rând toate buruienile neînțelegerii. Dela măsura mai mare sau mai mică a muncii, ce vom ști desvolta, atarnă viața și fericirea — viitorul nostru, căci «Munca este evanghelia viitorului» spune un mare învățat. În stăruințele noastre de muncă, deasemeni, să ținem seamă de sfaturile practice ale lui Șaguna, care nu era de părerea, că: «ori totul dintr-o dată, ori nimic, ci era de părerea, ca omul să fie vecinic la postul său, vecinic străjer neadormit, storcând oricărei clipe, oricărei zile, oricărei împrejurări și cel mai mare, dar și cel mai mic folos ce-l putea da, și lucrând în totdeauna, ca ziua de mâine să aducă cu mult mai mult, decât cea de azi».¹ Desnădejde și piedici în hărnicia muncii, Șaguna nu cunoștea. «Mângăierea vieții și-o căută întotdeauna, cum însuș o spune, în lupta cu piedecile cele mai grele și în înlăturarea acestora din calea nizuinelor sale...»²

Indemnul muncii strădalnice, înfrățit cu al unei puternice credințe, vor fi nu numai în stare să alunge multele patimi și slăbiciuni, pe care răutatea războiului le-a scos tot mai mult la iveală, ca: necredința, nepăsarea, trufia, nerespectarea bătrânețelor, încrederea nebună în bogățiile lumești, lăcomia nesățioasă, specula nerușinată, și câte alte răutăți și scăderi vor dispărea rând pe rând... din mijlocul nostru. Numai virtutea muncii și-a credinței vor fi în stare să ne prefacă strămoșeasca moșie: România-întregită, într'un rai de fericire și să ne-o asigure pe vecii vecilor.

Mărginindu-ne cu acest prilej pios la aceste două, ca cele mai de seamă, din cari se desprind toate celelalte virtuți și însușiri nobile, înălțătoarele sărbări ale lui

Șaguna numai atunci își va avea rezultatul dorit, dacă în fața duhului mare al lui Șaguna, care ne umbrește din mausoleul dela Rășinari, ne vom făgădui cu toții că le vom urma...

Numai luând asupra noastră un obligament atât de sfânt și îndeplinindu-l, ne vom arăta fii vrednici de un părinte și conducător ca Mitropolitul Șaguna. Numai astfel «apa cea vie» a învățăturilor sale ne va renaște și întineri și pe noi, făcându-ne «dintr'odată» mai puternici și mai nobili — mai roditori de fapte bune și luminate, de care atâta trebuință avem astăzi.

Ioan Popa,
preot și profesor

Comemorarea lui Andrei Șaguna

P. S. Sa Episcopul Ioan al Aradului a dat următoarea

Circulară

cătră toate oficiile protopresbiterale și parohiale din eparhia Aradului

Înalt Preasfinția Sa Domnul arhiepiscop și mitropolit, Dr. Nicolae Bălan, cu actul Nr. 105 din 12/25 Iunie a. c. ne comunică, că la 16/29 Iunie a. c. s'au împlinit 50 de ani dela moartea Marelui nostru Arhiepiscop și Mitropolit, Andrei Șaguna, și că festivitățile comemorative, ce le va aranja biserica cu acest prilej, s'au amânat și astfel ele vor avea loc la 29 Iunie (12 Iulie st. nou) a. c., adică în ziua Sfinților Apostoli Petru și Pavel, după întoarcerea MM. LL. din Polonia, pentru că Majestatea Sa, gloriosul nostru Rege a binevoit a lua hotărârea, să participe împreună cu Majestatea Sa Regina, cu Altezele Lor Regale Principele moștenitor, Principesa moștenitoare, Principesa Irina și, poate, Principesa Ileana.

Biserica noastră pururea recunoscătoare pentru facerile de bine ce le-a primit, se pregătește să serbeze din acest prilej cu demnitate amintirea nemuritoare a Marelui ei Păstor, Andrei.

Deci:

1. Indemnăm pe părinții protopopi, ca să participe în număr cât de mare la festivitățile din Sibiu și Rășinari; iar dintre preoți, acei, cari în absența lor pot fi substituiți în parohii prin alți preoți ducând cu sine chiar și credincioși din popor, unde se va putea face acest lucru fără mari greutăți. Cei ce vor participa la aceste festivități, să-și întocmească călătoria astfel, ca să sosească la Sibiu în ziua de 28 Iunie st. vechi înainte de amiază.

2. În ziua Sf. Apostoli Petru și Pavel, să se slujească în toate bisericile din eparhie parastas solemn pentru odihna sufletului fericitului în Domnul arhiepiscop și mitropolit Andrei, cu care ocaziune preoții să cuvinteze despre viața Marelui Ierarh și despre neperitoarele lui merite pentru biserica și neamul nostru. Unde se poate, să se aranjeze și festivități școlare prin colaborarea preoților și învățătorilor.

În parohiile vacante, administrate de alți preoți din comunele învecinate, parastasul și prăznuirea memoriei Mitropolitului Andrei se vor ține în Dumineca viitoare, ca astfel să nu rămână nici un suflet credincios bisericii noastre fără a se împărtăși de inviorarea religioasă națională ce se va revărsa din această serbare bisericească.

3. Preoțimea să îndemne mai ales pe credincioși cu dare de mână, să contribuie la sporirea fondului pentru ridicarea unui monument al Mitropolitului Andrei. Arad, 19 Iunie (2 Iulie) 1923.

P. S. Sa episcopul Caransebeșului Iosif a dat următoarea circulară:

La 16/29 Iunie 1923 se împlinesc 50 ani dela moartea marelui nostru arhiepiscop și mitropolit Andrei baron de Șaguna. Biserica noastră pururea recunoscătoare pentru facerile de bine ce le-a primit, se pregătește să serbeze din acest prilej cu demnitate amintirea nemuritoare a marelui ei păstor Andrei.

La festivitățile comemorative ce le va aranja biserica noastră la mormântul din Rășinari, precum și la centrul mitropoliei noastre din Sibiu, M. Sa gloriosul nostru Rege Ferdinand I, a binevoit a lua hotărârea de a parti-

cipa împreună cu M. Ra Regina Maria, cu AA. LL. Regale Principele Moștenitor Carol și Principesa Moștenitoare Elena și alți membri ai Augustei noastre Dinastii.

Aceste festivități comemorative vor avea loc în ziua sfinților Apostoli Petru și Pavel, adică la 29 Iunie (12 Iulie) 1923, în prezența Prea Sfinților episcopi și arhieriei ortodocși din cuprinsul țării, precum și în prezența înalților demnitari civili și militari ai statului.

În urmăre este de dorit, ca Prea On. dni protopresbiteri și onorata preoțime parohială să ia parte la festivitățile din Sibiu și din Rășinari, luând cu dănsii eventual și credincioși fruntași, unde se va putea face fără mari greutăți...

Într'una dispunem, ca în ziua sf. apostoli Petru și Pavel, să se slujească în toate parohiile din eparhie parastas solemn pentru odihna sufletului fericitului în Domnul arhiepiscop și mitropolit Andrei, cu care ocaziune preoții să cuvinteze despre viața și faptele marelui ierarh și despre neperitoarele lui merite pentru biserică și neamul nostru. Intrucât vacanța de vară permite, să se aranjeze prin parohii și festivități școlare, prin colaborarea preoților și a învățătorilor, arătând tinerimii străduințele marelui mitropolit pentru înființarea de școli populare confesionale, care au contribuit în număr atât de mare la salvarea limbii noastre, la întemeierea culturii religioase morale și naționale și la luminarea întregului nostru popor.

În parohiile din care preoții vor lipsi de acasă în ziua sfinților apostoli, din cauza participării lor la festivitățile din Sibiu și Rășinari, parastasul și prăznuirea memoriei mitropolitului Andrei se vor ține în Dumineca următoare, ca astfel să nu rămână nici un suflet credincios bisericii noastre fără a se împărtăși de inviorarea religioasă și națională ce se va revărsa din această serbare bisericească.

La parastas, precum și la festivitățile școlare să se invite și toate autoritățile locale.

Tot odată onorata preoțime va îndemna pe credincioși cu dare de mână, ca să contribuie la sporirea fondului pentru ridicarea unui monument al mitropolitului Andrei. Sumele încasate, dimpreună cu conspectul donatorilor se vor înainta cassei diecezană prin oficiile protopresbiterale concernente.

Din prilejul acestor festivități semicentenary, consistorul arhidiecezan va publica «Memoriile» rămase în manuscris de mitropolitul Șaguna. Acest op. de mare importanță se va trimite în mai multe exemplare fiecărui oficiu protopresbiteral, pentru a le distribui cu prețul de 25 lei exemplarul, pe seama preoților, bibliotecilor parohiale și credincioșilor, cari ar voi să-l aibă.

Despre felul cum a decurs serbarea comemorativă în fiecare comună bisericească, onoratele oficii parohiale vor face raport consistorului diecezan.

P. S. Sa Episcopul Roman al eparhiei Orășii-Mari, în circulara sa dată în 16/29 Iunie 1923, spune următoarele:

În ziua de 29 Iunie (12 Iulie) 1923, neamul recunoscător, în frunte cu Regele și Regina va pleca genunchii lângă mormântul din Rășinari, unde de 50 de ani în fiecare an peregrinează biserica ortodoxă a Ardealului, ca să proslăvească amintirea și să aducă prinosul de recunoștință bărbatului, pe care Dumnezeu l-a trimis la «plinirea vremii», să mântuiască biserică și poporul românesc de peire.

Numele și opera Mitropolitului Șaguna împodobește cea mai luminoasă pagină a istoriei sbuciumatului popor românesc. Dacă n'ar fi muncit decât numai pe teren bisericesc și n'ar fi înfăptuit decât minunata autonomie bisericească, unică în felul ei în toată lumea, totuși și-ar fi asigurat un nume neperitor și un titlu la recunoștința posterității. Geniul lui a fost însă activ și creator pe toate terenele de manifestare ale poporului românesc. În politică ca și în școală, în cultură ca și în literatură, a tras brazde adânci și a sămănat sămânță bună, care a adus roade îmbelșugate pentru tot neamul românesc. De mai bine de o jumătate de veac viața religioasă, națională și culturală a poporului român din Ardeal se hrănește din patrimoniul lui Șaguna. De aici înainte opera lui va feriți întreg neamul restatornic în granițele pământului românesc. Un neam, o țară și o biserică a fost idealul Mitropolitului Șaguna, pentru înfăptuirea căruia a stăruit toată viața. Nouă, urmașilor, ni-a fost dat dela Dumnezeu, să vedem înfăptuirea

¹ N. Dobrescu: Mitropolitul Șaguna.

² Dr. I. Lupăș, op. cit. p. 5.

idealului, cătră care ne-a condus ca un stăp de foc — arătându-ne calea — spiritul mare al lui Șaguna.

Istoria e chemată să arate importanța covârșitoare a personalității și operei Marelui arhieru în viața poporului românesc, — noi să prăznuim cu vrednicie pe cel ce ne-a ridicat din întunec la lumină și ne-a deschis calea cătră tot mai mare prosperare.

Eparhia noastră datorează o deosebită recunoștință memoriei Mitropolitului Șaguna. În planul de înfăptuire al marelui arhieru restaurarea eparhiei noastre a ocupat un loc de frunte. Actele de generozitate ale marilor noștri binefăcători Em. Gojdu și Nic. Jiga poartă pecetea influenței covârșitoare e spiritului marelui Șaguna.

Cade-se să aducem și noi prinosul de recunoștință memoriei marelui mitropolit unindu-ne glasurile de rugăciune pentru odihna sufletului lui cu glasurile de rugăciune ce se'nalță spre cer de lângă mormântul din Rășinari unde și dorm somnul de veci osemintele celui mai vrednic și celui mai înțelept arhieru.

Tot cu prilejul aniversării semicentenare a Mitropolitului Andrei, P. S. Sa Episcopul Roman scrie următoarele:

În anul 1918 s'au împlinit cincizeci de ani dela alcătuirea Statutului organic. Într-o ședință a Consistorului mitropolitan propusesem să se codifice toate legiurile sinoadelor și congreselor dela introducerea Statutului organic într-o carte jubilară istoric-critică, ca să avem o iconă clară despre ce a produs viața constituțională în decurs de cincizeci de ani și să ne tragem învățăturile pentru viitor. Consistorul a inițiat adunarea materialului, dar a urmat val-vârtejul, în care nici lucrarea nu s'a terminat, nici jubileul nu s'a ținut. Preocupările dela 1918 încoaci au scăpat din vedere, ca această datorie să se achite pe aniversarea semicentenară a morții Mitropolitului Șaguna. Dar codificarea aceasta nu poate rămânea într'atâta. Istoria trebuie să aibă elementele ei de judecată asupra roadelor pomului vieții sădit de marele mitropolit. Dacă n'a dat roadele așteptate viața constituțională de cincizeci de ani, să se știe, dacă ele provin din vina Statutului organic, ori din vina aplicării lui greșite, pentru a utiliza aceasta experiență la revizuirea de acum a Statutului organic, respective reorganizarea bisericii autocefale române.

În procesul de reorganizare a bisericii patrimoniul șagunian a fost firul conducător, dar formula de unificare a încurcat itele acestei evoluții istorice. S'a crezut, că prin formula juridică a articolului unic, ca la o vrajă va dispărea cvadrupla formă de organizație seculară și se va contopi în una imaginară, — când chestiunea dimpotrivă reclama un studiu profund pentru armonizarea cvadruplei organizații într'una, care să aibă la bază sfintele canoane și platforma evoluției istorice.

A fost pusă rău chestia cu: «vrei ori nu vrei unificarea?» Ori nu sântem noi o biserică? Unde este românul ortodox, care contestă unitatea bisericii ortodoxe române? În noi să nu vadă nimenea reformatori revoluționari, ci șaguniani geloși de patrimoniul lor. De libertatea bisericii. Nu din motive de separațiune de stat, ci din motive de a fi capabilă de înflorire. Înflorirea ei înseamnă înălțarea sufletelor la idealurile etice. O țară fără aceste idealuri e fără suflet. O brută, care se sparge în hârburi.

Nu e vorbă de o dogmatizare, — dacă vreți — o înțepenire în cadrele statutului șagunian, pentru că atunci am descinde dela principiul evoluției istorice. Mitropolitul Șaguna însuși ar fi cel dintâi, care și-ar revizui opera acum, când biserica a ieșit din defensivă apărării naționale. Ar revizui partea politică și-ar reintregi disciplina canonică scăzută.

Principiul autonomiei bisericești nu este caduc în statul național, pentru că el nu-și are izvorul în relațiile de controversă între biserică și stat, ci în concepția bisericii libere, întemeiată de Hristos: «Eu sânt libertatea». Fără această libertate nu poate trăi biserica, cum nu poate trăi viața de pe pământ fără soare.

În războiul de acum libertatea lui Hristos a învins și a dat popoarelor libertate. Ar fi o sinucidere denegarea libertății dela biserică, prin care se susține libertatea lui Hristos de viață dătătoare.

Slavă Domnului, România nouă a înțeles rostul unei biserici libere. În constituția ei a pus temelie unei autonomii largi, ca să-și poată

desfășura plenitudinea forțelor ei morale spre binele patriei. Graiul e al parlamentului, dar sufletul, care a inspirat graiul legiuitorului, este al mitropolitului Șaguna.

Mitropolitul Șaguna a făcut o epocă, dar nu s'a consumat în acea epocă. Sufletul nu moare. Sufletul lui deschide acum din mormânt însemnătatea divină a vieții pentru patria nouă: epoca nouă a civilizației creștine. Acum se desfășoară întreaga lui mărime, caracterul lui profetic.

Peregrinagiul dela Rășinari e o evlavioasă închinare înaintea geniului marelui ierarh și o înălțare sufletească la idealul unei Români creștine, pe care nici porțile iadului nu o vor birui.

Să stăm bine, să stăm cu frică sfânta jertfă cu pace să o aducem la împlinirea acestui ideal.

La Brad

Mitropolitul nostru Nicolae, la liceul Mitropolitului Andrei din Brad.

Cu multă trudă și cu încordări supramenești a înființat fericitul Andrei, pe seama fiilor credincioșilor noștri, două licee.

Unul complet în Brașov, și unul numai cu clasele interioare în Brad. Acesta s'a completat la 8 clase sub I. P. S. Sa mitropolitul Nicolae, și a fost o fericită coincidență, că în preajma sărbătorilor semicentenare întru aducerea aminte a fericitului arhiepiscop și mitropolit Andrei, succesorul său Nicolae, să prezideze primul bacalaureat la acel gimnaziu.

Ceeace fericitul Andrei a clădit, a desăvârșit urmașul său Nicolae.

Dee bunul Dumnezeu, ca acel liceu să fie un puternic focar de răspândire a culturii și credinței.

Portretul lui Șaguna

Dela dl profesor i. p. D. Comșa primim următoarele:

Alături sub %. Vă trimit, artistic lucrat în culori, portretul fericitului Arhiepiscop și Mitropolit ortodox Andrei Șaguna, a cărui aniversare de 50 ani va fi sărbătorită, cu participarea Familiei Regale, a miniștrilor și căpeteniilor bisericești.

Mă bucur din toată inima că, după grele jertfe, dat mi-a fost mie, azi moșneag, a vedea realizată ideea, care de 15 ani în șir mă preocupă: producerea în strălucit și mândru ornat bisericesc a Marelui Arhieru și cărmaci, ca și care în biserica noastră n'a existat.

Avut am eu unul dese ocazii de a-i fi aproape, și de sigur nu greșesc afirmând, că acest portret chromolitografiat, deplin izbutit, înfățișând pe Mitropolitul Șaguna întocmai cum era, falnic, de o rară frumsețe și măreție, binecuvântând în fața sf. altar obștia și cucerind toate privirile ca prin farmec. —

Deosebit merit revine institutului de arte grafice Jos. Drotleff de aici, în România mare singurul în măsură de a tipări în peatră cu atâta măiestrie.

Cu prețul de 50 Lei exemplarul și porto poștal, portretul în cestiune poate fi procurat dela subscrisul editor, D. Comșa, profesor i. p., dela Librăria arhidiecezană, sau prin institutul artistic Jos. Drotleff în Sibiu. În schimbul achitării de mai înainte a cel puțin 3 exemplare, se va acorda un rabat de 20%, abstracție porto poștal.

Cu rugarea cordială să binevoiți a notifica în prețiosul Dv. ziar, apariția acestui portret, de sigur binevenit, apărând măcar în treacăt, meritele și isprăvile nemuritorului Mitropolit Șaguna și remarcând trebuința răspândirii portretului în cercuri cât mai largi, semnez cu distins respect:

Sibiu, 1 Iulie 1923.

D. Comșa, profesor.

Versuri

— La semicentenarul morții lui Andrei Șaguna. —

*Cinci decenii s'afundară,
În noianul veșniciei,
Desrobiții frați azi cheamă
Pe toți fiii României:
Veniți, froți, cu mic, cu mare
La loc sfânt de închinare!*

*Glas de clopot să răsună,
Credincioșii să-i adune,
Cu vlădicii noștri 'n frunte,
Prea Sfințiți Arhieriei, —
Un mareș cortej pornește
La mormântul lui Andrei...
Loc ferit și adumbrat
De brazi falnici și stejari.
Precum însuși a dorit.*

*Eată frații au sosit
Din apus și răsărit,
Mează noapte, mează-zi,
Pe Șaguna a-l slăvi,
Și a-l nemuri.*

*Praporii lucesc în soare,
Căci e mândră sărbătoare;
Vine Vodă Domnitor,
Ș'o Crăiasă, mândră'n flori,
Prinți și sfetnici,
Și prințese,
Și poporul, talpa țării, 'n
Șiruri dese.*

*În odăjdii sclipitoare
Marii preoți glăsuesc,
Ingenunche fiecare
Cătră Tatăl cel ceresc:
Ruga sfântă se, înalță
Pentru marele păstor,
De vrăjmași biruitor
Și de lege-ocrotitor....*

*Corurile întonează
Vers duios răsunător,
De acordul lor vibrează
Inimile tuturor:
Apostolul neamului,
În veci pomenirea lui!*

*Nobil suflet, dormi în pace,
Unde dreptilor le place:
Cununa ai dobândit,
Căci biserică ai iubit,
Și credința ai păzit!*

Pr. Ioan Baptist Boiu.

Din anii ultimi ai vieții Mitropolitului Andrei Șaguna

— Despre boala și moartea lui —

Momentele din urmă ale vieții Mitropolitului Șaguna sânt amănunțit redată din partea unui contemporan și zelos colaborator al său, care a fost Dr. Ilarion Pușcariu. Din aceste interesante amintiri, apărute în scrierea comemorativă dela 1909, reproducem, în scurtare, câteva părți, ce urmează mai jos:

1.

...În anul 1869, când scriitorul acestor șire a ajuns secretar consistorial, erau la ordinea zilei lucrări bisericești de mare importanță, cari preocupau și agitau în măsură mare pe îngrijatul mitropolit Șaguna. În vara acestui an sosi la mitropolitul Șaguna «Statutul organic» al bisericii noastre aprobat de Majestatea Sa; și acum se tracta de punerea lui în viață. Episcopii dela Arad și Caransebeș așteptau toate dela Șaguna, care și de astădată tot el se puse pe lucru pentru organizarea parohiilor, protopopiatelor, eparhiilor și a mitropoliei; în anul următor 1870 se ținură cele dintâi sinoade eparhiale și cel dintâi congres național-bisericesc, pe baza statutului organic. Introducerea art. de lege 38 din anul 1868, care încă de atunci amenința a răsturna sistemul școalelor noastre confesionale, da mult de lucru mitropolitului Șaguna. El însuși compuse în anul 1869 un memorandum cătră ministru de culte despre îndreptățirea caracterului confesional al școalelor române. Tot pe atunci erau la culme diferențele cu grecii din Brașov, cari au cauzat mitropolitului Șaguna multă amărăciune în lupta sa cu ministru pentru apărarea dreptului de autonomie bisericească.

Mai mult ca toate l-au atins, în mod dureros, pe mitropolitul Șaguna lipsa de disciplină politică și chiar și bisericească la poporul român, care a adus cu sine nefolositoarea pasivitate politică a românilor din Ungaria în timp de aproape 40 de ani. Chiar și pe terenul bisericesc a trebuit mitropolitului Șaguna să întâmpine decepțiuni, văzând îndată în sinodul arhidiecezan și în congresul prim din anul 1870 elemente disperse, cari conduse de ambițiune și interese personale, era aproape să compromită însăși constituțiunea bisericii, abia câștigată cu multă trudă și osteneală. Ca ilustrare servească următorul caz din primul sinod arhidiecezan, convocat în anul 1870 pe baza statutului organic:

Ingrijirea lui Șaguna pentru fundațiuni

Mitropolitul Șaguna încă dela venirea sa în fruntea bisericii din Ardeal, observând toată lipsa de mijloace materiale a căutat isvoare de venit bisericești și adăugând cruceri lângă cruceri a pus bază fondurilor arhidiecezane de astăzi cari prin anii 1870 nu arătau nici pe departe o avere așa de considerabilă, încât din ele fără periclitarea lor să se poată cheltui cu ușurință. Cu toate acestea în sinodul arhidiecezan din anul 1870, lucrul cel dintâi a fost pentru unii membri mireni interesați ai sinodului, ca să creeze posturi mai multe de referenți școlari în consistor, cu salarii mari, pentru trebile școlare, cari până acum se rezolvau prin prezidentul și secretarul consistorului și cari aveau lipsă încă de o desvoltare de mai mulți ani, până să aibă trebuință dintr'odată de mai mulți referenți. Mitropolitul văzând, deoparte, că nu de trebuința a doi referenți, ce s'ar fi simțit, a fost condus sinodul în majoritatea lui, când a decis sistemizarea a două posturi, ci mai ales de dorul unor membri ai sinodului de a ocupa acele posturi; iară de altă parte, că fondurile create de el, se periclitează, prin angajarea lor cu sarcini prea mari, insuportabile — și mai ales observând, că sfaturile lui cele bune, de a fi cu cruțare față de fondurile înființate de el cu multă trudă, nu se cagă în seamă, — într'atâta s'a supărat, încât mergând din sinod acasă și-a rupt testamentul care-l făcuse cu câteva luni mai înainte. De aici a și urmat, ca făcând alt testament, ca un semn al neîncrederii sale în organele bisericești a subtras fundațiile sale — una care poartă numele lui și alta a tipografiei — de sub administrarea directă a acelora și le-a pus în mâna unor comisii speciale — lucru, care fără cunoștința acestora, mulți nu și-l pot explica.

Ocupațiile sale în vremea din urmă

Mitropolitul Șaguna dedat în anii de mai înainte la o acțiune mănoasă, care l-a purtat din triumf în triumf și la cele mai strălucite succese, iară acum redus numai la terenul bisericesc, în care chiar dela oamenii săi întâmpină ingratitudine, caută a-și afla recreațiunea și o mulțămire oarecare în activitatea sa literară și științifică care a produs opurile sale din urmă «Compendiu de dreptul canonic», «Enchiridion de canoane» și «Studiul Pastoral». Pe lângă aceasta, ca să dea un contrapond dispozițiunii și cursului ideilor sale, produse prin întâmplări neplăcute de toate zilele, cari prea de multeori îl nelinișteau, s'a ocupat un timp cu studiul limbii ebraice și al celei franceze. Șaguna și în acest timp a condus administrațiunea bisericii, până când puterile au început a-i scădea. El în chestiunile de oficiu nu era omul șabloanelor, ci era foarte expeditiv. Trei cuvinte scrise de el cu creonul, lângă care pune un A. valoarea mai mult ca conține în coale de hârtie scrise frumos, — pentru că ceea ce scria el era scris, nu se mai schimba și pe aceea putea conta oricine.

Am schițat pe scurt aceste momente din atmosfera, în care a trăit mitropolitul Șaguna în timpul din urmă al vieții sale, pentru a se vedea, care a putut fi dispozițiunea lui sufletească.

Nu mai acestei dispozițiuni nefavorabile și mediului neprimărit, în care a ajuns mitropolitul Șaguna în anii din urmă se atribue, că corpul lui odinioară atât de sănătos a slăbit din zi în zi, până ce a succumbat.

II

În anul 1868 se află mitropolitul Șaguna în sănătate deplină, viguros și pe lângă toată frumusețea cărunteților sale complete arătate atât de timpuriu, eră agil și peste măsură iubitor de muncă. În acest an a participat și a vorbit

mitropolitul Șaguna cu mare vâlvă în casa magnaților, stărind pentru despărțirea ierarhică de sârbi, pentru autonomia bisericii ortodoxe române din Ungaria și inarticularea mitropoliei; tot în acest a an condus congresul național-bisericesc, în care s'a lucrat «Statutul organic» al bisericii noastre. Deosebire mare în starea lui sufletească și trupească s'a putut observa după doi ani în sinodul arhidiecezan și în congresul național-bisericesc din anul 1870. Pe când mai înainte știa de multeori să desarmeze opoziția din sinoade și congres prin câte o glumă fină și de spirit, acum este susceptibil și pentru lucruri mai mici. Schimbarea politică spre mai rău a început a se simți în anul 1869, când se da lupta pentru autonomia școalelor confesionale în urma artic. de lege școlar 38 din 1868; tot atunci se făceau mizerii din partea guvernului în cauza bisericii române grecești din Brașov. Nemulțămiri în o parte, atacuri pe terenul politic pe tema pasivității în altă parte; și pe lângă aceea lucrare intensivă la scrierea de opuri a început să slăbească și distrugă corpul cel frumos și mai înainte atât de sănătos al lui Șaguna.

Momente din viața particulară

În anul 1869 se vedea mai des Mitropolitul Șaguna ieșind la preumblare spre grădina sa, unde petrecea 2—3 ore după amiază; mai rar eșia el prin piață, de regulă pe dinaintea palatului lui Brukenthal, cu mâinile la spate ținând bastonul, iară servitorul Simon după el. De multe ori era însoțit de generali. Aparițiunea lui pe stradă a rămas ceva senzațional. Când vara îl surprindea ploaia la preumblare, nu folosea parapleul, ci cu capul descoperit prin ploaie se lăsa să fie udat. Odată întâlnindu-l eu întorcându-se dela grădină, s'a oprit înaintea mea, fără să zică un cuvânt, apoi îmi îndreaptă pălăria mea pe cap, părându-i-se, că nu e pusă drept și zimbând cu bunătațe glumeață îmi zise: «așa să o pui». În anul 1869—1870 încă tot mai ținea odată pe săptămână cu generalii din Sibiu, jour-fix cu diner ce se pregătea în ospătăria lui Savu Lobontz (h. București), aflătoare lângă reședința arhepiscopicească, unde se găteau mâncări bune. Cu comandatele de corp din Sibiu bar. Rodiș, care se ținea de biserica noastră și avea soție română, convenea des și era în relațiuni amicabile. Joia în fiecare săptămână mergea cu ecuiagiul său elegant la Avrig la Baronul Milius, ginerile lui Brukenthal.

În anii următori ieșirea la preumblare tot mai mult se rări, până ce cu toamna anului 1872 înceată de tot. La biserică mergea regulat chiar și în postul Paștilor, Mercurea și Vinerea la liturgia înainte sfințită. Sta în picioare în strană cu o ținută maiestuoasă. Observa cele mai mici greșeli, ce s'ar fi făcut în decursul slujbei; pe cele a greșit, îl chema acasă și cu blândețe îi arăta locurile din tipic.

Funcțiunile sale arhiericești mai cu greutate le-a îndeplinit mitropolitul Șaguna până câtră finea anului 1872 mai cu seamă în capela sa domestică. În anul 1871 la Paști a servit în capela aceasta și după ce a sfințit și un prinos pregătit de el din colaci, șuncă și ouă, m'a pofțit la dejun și pe mine, care slujisem împreună, și era mulțumit și vesel.

În anul 1872 a servit la Paști în biserică mai pe urmă, cu care ocaziune era foarte impacient, apostrofând când pe unul, când pe altul dintre preoții asistenți...

Starea sanitară

Nimenea altul însă, ca însuș mitropolitul Șaguna nu știa mai bine, că sănătatea lui este sdruncinată.

Îndată ce i s'au arătat semnele boalei, a luat dispozițiuni pentru cazul morții sale. Încă pe timpul sinodului arhidiecezan din 1870 avea gata testamentul său, care însă după unele experiențe triste în acel sinod, l-a nimicit. Curând după aceea a făcut alt testament, care l-a prezentat și predat consistorului în ședință plenară.

Șezând în scaunul prezidial, în fruntea consistorului, îmbrăcat în haine de călugăr, după ce cu seriozitate sărbătorească, rezignațiune și rezoluțiune impunătoare vorbi despre boala sa, ce-l amenință și despre datorințele arhieriei, când are să moară, dădu consistorului testamentul său spre păstrare, din care numai atâtea spuse celor de față, că îngropăciunea să se facă la Rășinari, întocmai așa cum a dispus în testament. Vedeți, zise el cu glas hotărât prinzând cu mâna de mantie, «să mă îngropați în hainele acestea simple călugărești, precum mă vedeți

astăzi aci, ear ca preot să săvârșescă slujba înmormântării numai singur Ieromonahul German (Bogdan) spiritualul seminarial și duhovnic al meu».

Tăcere adâncă domnea în ședință în aceste momente solemne și câte o lacrimă numai se observa rotind pe obrajii îndurerați și întristați ai asesorilor consistoriali.

Nu trecu însă mult și mitropolitul ceru îndărăt dela consistor și acel testament, ce înlocuindu-l cu altul, al III-lea, îl dădu din nou spre păstrare.

Cătră sfârșitul vieții sale mai adause și un codicil la testamentul său, în care între altele îmi dăruî și mie 300 fl.

Șaguna și biblioteca sa

În legătură cu facerea testamentului său, mitropolitul Șaguna pregăti un inventar despre ornatele arhiericești, fondul instruct al arhiepiscopiei create și sporite de el în mod însemnat și despre averea sa privată; iară paralel cu aceasta m'a însărcinat pe mine cu conscrierea și aranjarea cărților din biblioteca sa donată arhiepiscopiei și cu compunerea unui catalog, care nu existase până atunci. Apucându-mă de lucrarea aceasta în anul 1871 la început mi se părea a fi ușoară, însă curând m'am convins, că este grea, pentru că cărți erau multe și de tot felul și în diferite limbi. Credeam la început, că într'un an să îspăvesc lucrul, și aceasta ar fi dorit și mitropolitul; dară cu toate acestea, măcar că am luat în ajutor pe doi dintre cei mai harnici clerici de pe atunci în seminarul arhidiecezan, (Simion Popescu, fost mai târziu profesor la acest seminar și protopresbiter în tractul Sibiu, de prezent profesor la liceul «Lazar» în București și N. Petra Petrescu, dirigent de bancă) am putut termina lucrarea numai cu câteva luni înainte de moartea mitropolitului Șaguna. El ținea mult la biblioteca sa, ce și-o prețuia, căci folosind-o în activitatea sa literară îi cunoștea valoarea. Avea plăcere să vină de multeori în bibliotecă să vadă cum lucrez și când credea că am flămânzit, mai ales dacă lua și el ceva de gustare, îmi aducea și mie cu mâna lui pe un taler câte ceva de gustare, precum struguri cu un corn ș. a. Se bucura mult când vorbeam de bibliotecă și de unele cărți valoroase din ea. L-a făcut mult haz, când i-am zis, că acolo este lucru, nu glumă, căci sânt multe cărți...

Jubileul dela 1871

Tot în anul 1871 toamna s'a sărbătorit jubileul de 25 ani, de când ocărnuia Șaguna biserica ortodoxă română din Ardeal. La acest jubileu ținut cu mare însuflețire au luat parte preoțimea și mireni din toate trei eparhiile în frunte cu arhieriei și consistoriile lor. Numai jubilatul arhieriu, din cauză sanitară s'a ținut departe de sărbare, de bucuria generală, retrăgându-se în aceea zi la Rășinari; nu că doară nu s'ar fi bucurat și el de o așa strălucită manifestațiune a bisericii celei vii, pentru dânsul, dar a urmat așa pentru modestia și rezignațiunea sa deoparte, iară de altă parte din cauză, că emoțiunile, ce s'ar fi petrecut în el, dacă ar fi stat mai aproape de această sărbătoare spontană, ar fi putut avea influință stricăcioasă asupra sănătății lui scăzute. Cu greu s'a hotărât să-și dea consimțământul la ținerea acestui jubileu și nu bucuros a stat câteva ore la dispozițiunea sculptorului Kugler din Pesta pentru modelarea bustului de marmoră pe spesele românilor brașoveni; cu toate acestea s'a bucurat în sufletul său pentru această sărbătoare. Când deputațiunea fruntașilor Brașoveni s'a prezentat la el pentru felicitare și prezentarea bustului, în răspunsul său de mulțumită a spus și aceea, că nu e voia dânsului ca bustul acesta să se conserve în reședința arhiepiscopicească, ci să-l ducă la Brașov. Brașovenii nemângăiați cu acest rezultat m'au rugat pe mine să întrevin ca totuș să primească bustul în reședință, ceea ce am și făcut cu bun succes, învoindu-se cu ce i-am propus eu, ca bater pe un timp oarecare să-l aibă în reședință spre a-și primi un fel de sfințenie și ca să nu se explice în mod sinistru ducerea bustului la Brașov. Mitropolitul îmi descoperi, că nu-i place să se vadă pe sine modelat în peatră, — mai adaug și eu aceea, că bustul nu e reușit.

Încă din anul 1868 se asigurase pe viață pentru suma de o sută de mii florini, destinați spre deosebire scopuri bisericești, precum s'a văzut din testamentul său. Odată a observat,

că cu aceasta a luat asupra sa o sarcină prea mare trebuind să plătească în tot anul opt mii florini; la aceasta i-am replicat, că cu toții îi dorim să poarte sarcina aceasta cât mai mulți ani.

III

Moartea mitropolitului Șaguna. În capitolul acesta final, voi expune fapte și întâmplări la cari încă am fost de față, în oarecare măsură și părtaş la ele. Nu mi le-am însemnat de atunci pe hârtie, cu toate acestea îmi aduc așa bine aminte de ele, ca și când s'ar fi întâmplat numai ieri, cel mult carcva detaluri să mi fi scăpat din memorie.

Ca medici de casă, cari în tot decursul boalei l-au cercetat în fiecare zi odată sau de douăori, a avut mitropolitul Șaguna pe Dr. Vasile Szabó și pe Werner, ambii medici de bun nume în Sibiu. Mai târziu, când se agrava boala, a pofțit la sine spre consultare pe medicul Dr. Stockinger din Pesta, conșcolar și amic al său, și după acesta pe doctorul român C. Pomuț, medic homeopat. Opiniunea medicilor eră, că boala mitropolitului este o urmare a emoțiilor neplăcute, la care a fost expus în anii din urmă, precum și a muncii încordate. Nervii lui, ziceau medicii, slăbindu-i-se, nu puteau rezista la sarcină, zic eu, ce prin împrejurări nefavorabile și fatale, devenise insuportabilă.

Pe sărbătorile Nașterii Domnului în anul 1872 am mers la Brașov. La despărțire îmi zise mitropolitul Șaguna să-i trimit, dacă aflu, niște găinuși sălbătice sau potârnică. În Brașov am întâlnit pe protopresbiterul Branului, — pe atunci eră Ioan Mețianu, care întrebându-mă despre starea mitropolitului Șaguna între altele i-am spus, că m'a însărcinat să-i trimit niște găinuși sau potârnică. «Lasă», zise protopopul, «treaba pe mine, îi voi trimite eu» și eu mulțumindu-i am plecat. Petrecând în Brașov o săptămână, până la anul nou, am primit dela secretarul Frateș, o telegramă, de cuprinsul, că mitropolitul mă chiamă să mă întorc îndată la Sibiu, că se află mai rău.

Boala se agravează

Întorcându-mă îndată la Sibiu, am aflat că boala mitropolitului intrase într'un stadiu nou. El a dorit, ca eu și Frateș să fim ziua-noaptea în apropierea lui. Am început de acum, ca și noaptea să fim cu el, unul până la miezul nopții, și celalalt până dimineața, având și noi paturi în o cameră de alături. Mai mult ședea mitropolitul pe scaun sau pe o canapea mare, ce și-o adusesse în cancelaria sa pentru a zăcea pe ea. Avea somn puțin și după ce mai conversa cu noi despre întâmplările de peste zi, se culcă mai mult în patul din alcov, de lângă cancelarie și câte odată pe canapea, trebuia să-l acoperim cu un țol moale de lână; de multeori nu-i plăcea cum potriveam țolul pe el și zicea să vină Simon, servitorul lui să-l acopere; aștepta 5—10 minute și eară se pomenea și asta mergea așa ziua-noaptea și rar durmea mai îndelungat.

Dureri anumite nu avea, fără numai greutate, mai ales cu respirațiunea, la început mai puțin, apoi tot mai tare, așa, că în lunile din urmă stând cu gura ceva mai deschisă respira mai des. I s'a arătat umflături mai jos la picioare, cari tot creșteau; cu toate acestea umbla din când în când prin casă și anume se preumbla prin salon încoace și încolo răzîmându-se puțin de careva dintre noi, care mergea alături; era de ajuns să-și pună mâna pe umărul meu, ca să mă clătin într-o parte și într'alta; mânca până la un timp destul de bine mâncări ușoare, mai târziu mai puțin; când s'a agravat boala și avea lipsă de servicii mai grele, a luat lângă sine de ajutor 4—6 clerici dintre cei mai tari și îndemnatnici, cari schimbându-se pe rând erau totdeauna câte doi lângă el. Eu mergeam acum în cele trei luni din urmă mai rar la el. Odată m'a pofțit la sine și mi-a zis să pregătesc concepte spre subscriere pentru regularea unor scăderi în seminar și adevă, că directorul Hania să nu fie și director și profesor, ci să poarte numai oficiul protopresbiteral; asemenea și I. Popescu să nu mai ocupe două posturi, de profesor și protopop, ci să fie numai protopop; iară în locul lui Hania să mă pună pe mine și în locul lui Popescu pe N. Maier, care tocmai își terminase studiile la Viena; aceasta voise mitropolitul de mult să o facă, dar tot amânase și acum voia să o facă până este în viață. Eu însă prevăzând ce volbură se va naște dintr'asta și că lucrul acesta se va tîlmăci rău, deși eră în favorul meu, l-am desmăntat dela aceasta,

zicând să o facă, când va ajuta Dumnezeu să-i fie mai bine. El însă uitându-se la mine trist, n'a mai zis nimica, de unde am observat, că nu i-a plăcut...

Despărțire duioasă

Intrunindu-se sinodul arhidiecezan la Dumineca Tomii în anul 1873, membri sinodului au dorit să se prezenteze înaintea arhiepiscopului mitropolit bolnav, care s'a declarat gata a-i primi. Șasezeci de deputați ai sinodului, preoți și mireni stau în salonul cel mare din reședință înaintea lui, care după mult timp se mai îmbrăcase odată în ornatul călugăresc și șezând într'un fotel, le vorbi frumos, cu voce scăzută, punând la inima tuturor a lucra cu zel și devotament pentru binele bisericii și al școalei și a apărării autonomiei, instituțiunile bisericii noastre, pentru a căror câștigare și asigurare s'a străduit în viața sa ș. a. S'a adresat apoi cu cuvinte către unii deputați noi, pe cari nu-i cunoștea și împărțind tuturor și peste sinod binecuvântarea sa ne-a dimis. Deputații erau cu fețele întristate și mulți vărsau lacrimi și nici eu, măcar că dam față cu el mai în toate zilele, văzându-l acum după un timp îndelungat îmbrăcat în vestmintele călugărești și cunoscând deosebirea, cum arată odinioară în aceleași haine, n'am putut rezista la plânsul ce m'a năpădit.

În săptămânile din urmă

În săptămânile din urmă se agravase boala în așa măsură, că nu mai era scăpare; medicii ne încunoștiară, că merge spre sfârșit și se apropie ceasul. Catastrofa a urmat în ziua de 16/28 Iunie 1873 într-o Sâmbătă d. a. cu puțin înainte de 6 ore.

Abia pe la 4 ore am aflat și eu, că mitropolitul Șaguna este în agonie, alergând la reședință l-am aflat trăgând de moarte, fiind de față vicarul arhiepiscopesc N. Popea, fostul episcop al Caransebeșului cu alți 2—3 asesori consistoriali; despre cele ce s'au petrecut până la sosirea mea istorisește preotul din Egerseg, I. Bărsan:

«Eram cleric în anul al III-lea, când în ziua răposării sale a venit rândul la mine și la colegul Pavel Roșca, ca să stăm lângă arhieru.

Pe la ora 4 d. a. a zis către mine, care eram lângă pat: «Vino fătul meu și mă du la fereastră dela stradă. După ce am dus lângă fereastră o masă și un scaun, i-am ajutat să se scoale și văzând eu, că e de tot slab, am crezut să chiem încă pe cineva, ca să-l putem duce, dar nu mi-a permis, ci mi-a zis să-l duc singur. M'a apucat de cap, căci eu numai până la subsuori îi ajungeam, cu toată năvia eu nu eram mic de statură, și cu atâta putere l-am prins peste mijloc, încât toată mâna mi s'a infundat în corpul său, care eră umflat. L-am dus apoi la masă și l-am așezat pe un scaun, dar a trebuit să i prind capul în mâni, căci atât eră de slăbit, încât nu avea putere să și-l țină în sus.

Îmi eră însă atât de greu, încât tot am asudat, dar peste un pătrar de oră a venit feciorul de casă, care cu mirare și cu ocară mi-a zis, că cum am cutezat a-l ridica din pat și către Excelența a zis, că n'ar fi trebuit să se dea jos din pat. Eu i-am făcut semn, că sânt obosit și luându-l amândoi, l-am pus iarăși în pat. Acum a început a-i fi mai rău și eu văzându-i durerile nu mă puteam reține să nu lăcrămez. Deschizându-și atunci marele arhieru ochii și văzându-ne în jurul său a trimis pe Roșca să cheme pe vicarul Nicolae Popea, care la momentul a venit și văzându-ne pe toți cu lacrimile la ochii, a întrebat pe Excelența, că se simte mai rău? Ca răspuns și-a mai deschis odată ochii și văzându-l că lăcrimează, i-a zis: «Nu vă temeți, Nicolae! numai nu vă sfâdiți!»

Fiind și eu de față a mai tras greu ca 1½ oră, la un moment i s'au umflat vinele în obraz și după o sguduitură a corpului, de s'a mișcat și patul, deodată i s'a schimbat culoarea feții în palid, a început să răsuflă tot mai rar și mai încet, până la cea din urmă suflare. Cei de față, ca la 8—10 persoane dintre membrii consistorului și ai corpului profesoral seminarial ne uitam zăpăciți și întristați unul la altul, ca și când ar fi zis fiecare «am pierdut pe părintele nostru cel bun și înțelept».

Boala de care a suferit

Cu corpul lui s'au îndeplinit cele prescrise de tipicul bisericesc. A doua zi a fost secționat prin chirurgical orașului Hufnagel și în prezența

medicilor de casă s'a constatat boala de inimă (dilatatio cordis), care a cauzat și boala de apă. Arteria inimii eră calcificată așa, ca bătând chirurgical pe ea cu cuțitul sună ca un corp nășpos. Celelalte organe interne erau perfect de sănătoase. Corpul îmbalzat imbrăcându-se, după cum a dispus mitropolitul în testamentul său, s'a așezat în cosciug și s'a expus în salonul din reședință pentru public până Mercuri, când pus pe carul funebral fû dus în conduct la Rășinari, și după serviciul funebral, îndeplinit numai de ieromonahul German fû așezat în cripta pregătită, pentru a cărei conservare a destinat și dat bisericii din Rășinari, ca fond suma de 4 mii florini; peste criptă, consistorul arhidiecezan a ridicat o capelă după modelul capelei de pe mormântul lui Prisnitz din Graefenberg, știind consistorul, că acest monument simplu dară frumos a lui Prisnitz văzându-l într-o foaie ilustrată i a plăcut mitropolitului Șaguna.

Ordine desăvârșită

Mitropolitul Șaguna depărtându-se dintre noi a lăsat după sine toate afacerile bisericești, și ale sale private, regulate și în cea mai bună ordine. Întreaga sa avere considerabilă a lăsat o bisericii spre deosebite scopuri.

El rămânând între marginile canoanelor bisericești și voind și în această privință să dea un exemplu de cinosură pentru următorii săi în scaunul arhiepiscopesc, s'a supus la aceea, ba chiar a dispus prin testamentul său, ca toate obiectele sale, afară de cele lăuate la arhiepiscopie, ca fond instruct să se vândă cu licitație în favorul fundațiilor.

La vânzarea lor consistorul arhidiecezan a îngrijit, ca obiectele rămase dela mitropolitul Șaguna, cari erau o mulțime, ca la o casă binecuvântată de Dumnezeu, să nu ajungă la persoane străine de neamul și religiunea noastră. Cele mai multe obiecte cumpărate de succesorul în scaunul arhiepiscopesc Procopie Ivacicovici, au fost prin donație restituite arhidiecezei și adaogate la fondul instruct.

Incheiere

Incheiu însemnările mele cu observarea, că arhiepiscopul și mitropolitul Andrei baron de Șaguna și în fața morții s'a arătat mare după exemplul Sfinților părinți clasici ai bisericii. Religiozitatea adânc înrădăcinată în sufletul lui încă din casa părintească, conștiința a-și fi împlinit cu sfințenie datorința de înalt arhieru și credincios conducător al unui popor, i-au dat tăria și bărbăția suflătească ce i-a caracterizat întreaga lui viață, să supoarte cu resignațiune greutățile unei boale îndelungate.

«Toate lucrurile mele — zicea dânsul de multeori — le-am pus în rânduială și acum poate să urmeze cu mine ce va vrea bunul Dumnezeu». Cuvintele din urmă ale lui adresate vicarului său: «Fiți în pace, nu vă sfâdiți», arată că și în ora din urmă a vieții gândurile lui erau îndreptate asupra sorții bisericii, care el cu multă grijă și trudă o a adus la o stare mai fericită. Pacea, dragostea și concordia între frați, ne spune el, la răsuflarea din urmă, deschide calea spre biruință.

Amintiri despre Marele Arhiepiscop și Mitropolit Andrei

Înaltul prelat, deși altcum foarte serios, iubia totuși glumele potrivite.

În eara anului 1863 mergând eu cu un alt coleg din comitetul aranjator să-l invităm la «balul juriștilor», ne-a primit de tot bine și și-a rescumpărat biletul de onoare, în mod solemn pregătit, cu o sumă corespunzătoare.

În seara balului, care avea să se deschidă la 8 ore, eu mă aflam din întâmplare în Piața-mare, în cornul străzii Cisnădiei, când deodată Excelența Sa iese dela guvernatorul și, trecând pe dinaintea mea, îmi zice: «Ei bine, sânt șapte ore și jumătate și tu petreci aici, în loc să fii acasă și să te gâtești de bal».

— «Ah, Excelență, îi răspund eu, până la 8 ore nu am eu câte aș putea să le pun pe mine».

I-a plăcut răspunsul și surizând a zis: «Tu, Kerl», care era un cuvânt măgulitor, îndatinat la dânsul.

Pe acele timpuri, fiind mai cu seamă la noi ortodocșii puțini aceia cari absolvau studiile și

Întrau în viața practică, era datină că cei ce absolvaseră să se prezinte la Excelența Sa și să-și ceară binecuvântarea în cariera ce voiau să-și aleagă.

În toamna anului 1864 eu absolvasem studiile juridice la academia din Sibiu și depusesem examenul de stat cu rezultat foarte bun. A doua zi după examen mă cercetează consilierul dela curtea de Apel din Târgul-Murășului, Moga, și-mi spune că vine în numele Excelenței Sale dlui vice guvernor, baron Pop, și mă invită să intru îndată ca practicant la guvern, căci ar avea mare nevoie de oameni ca mine. Eu, care ca student, lucram în cancelaria avocatului Dr. Zickeli, nu voiam să părăsesc cariera de avocat. Dl consilier Moga însă adusesse toate actele gata, așa că am trebuit numai să subscriu și a doua zi să depun jurământul.

Toate acestea s'au întâmplat firește fără știrea și binecuvântarea Mitropolitului Șaguna. Cu toate acestea, eu acum ca membru al marelui guvern, m'am îmbrăcat în gala și m'am prezentat la Șaguna, care m'a primit în mod ceremonial, intitulându-mă tot: domnișorul. Eu mă simțeam măgulit, neînțelegând satira ce zăcea în cuvântul acesta.

După câteva momente mă scol să plec. Excelența Sa mă reține, cheamă pe secretar, care aduce o hârtie sosită dela guvern, pe care mi-o arată cu cuvintele: «Așa se scrie la un Mitropolit?»

Actul era, atât ca stil, cât și ca scrisoare, sub toată critica. Eu însă m'am scuzat ușor, nefiind actul din despărțământul căruia aparțineam eu, și nefiind și altcum eu, ca simplu practicant, responsabil pentru actele guvernului.

Domnia mea la guvern a fost de scurtă durată. Căci aceiași domni cari la început m'au primit cu brațele deschise, mai târziu mi au detras cu totul bunăvoința. Cauza? *Confesiunea* care, pe acele timpuri, juca mare rol la guvern.

La anul 1870, devenind avocat în Sibiu Șaguna, — care și pe acele timpuri cauzele de interes comun le supunea deliberării unui consiliu, pe care îl compunea din intelectualii sibieni după propria sa chibzuință, — m'a invitat odăfă să iau și eu parte la o astfel de consultare. Se trata de împărțirea de stipendii, și Șaguna propuse ca să se dea mai departe stipendiu unui student dela academie, care picase la examen în anul expirat.

Nime nici un cuvânt în contra. Eu însă care încă nu eram pătruns de autoritatea necondiționată a voinții Marelui Mitropolit, spre mirarea celor prezenți am cutezat să-mi ridic glasul și se fac observarea că «ar însemna a promova lenea, dacă s'ar da stipendiu unuia care nu poate documenta progres în studiu».

Toți cei prezenți așteptau o aspră muștrare a îndrănelii mele. Marele Mitropolit însă într'un ton binevoitor îmi reflectă, că observarea mea este de altcum întemeiată; însă dacă nu s'ar da respectivului stipendiu, ar trebui să-și întrerupă studiile și banii până aici cu dânsul cheltuiți ar fi prăpădiți...

Mitropolitul Andrei a prestat dovada desore măreția sufletului său atunci, când însuș a pus capăt ocârmuirii absolutiste de până atunci și a introdus în biserică regimul constituțional.

Numai un suflet de tot mare poate săvârși astfel de fapt. *I. A. de Preda.*

Cuvântul tinereții

Șaguna ca educator al clerului

În aceste zile de pioasă comemorare, închinată fericitului arhiepiscop și mitropolit *Andrei Șaguna* — cu prilejul împlinirii alor 50 ani dela moartea lui — sufletele noastre tineresti sânt cuprinsă de profunde sentimente de pietate și recunoștință. Un fior sfânt ne pătrunde la rostirea numelui înțeleptului și destoinicului cărmuitor bisericesc, pe care prevedința divină ni l-a dăruit nouă, românilor ardeleni, în vremuri de grea cumpănă.

Binele ce a făcut Andrei Șaguna și opera ce ni-a lăsat-o, pe urma laborioasei sale vieți, a produs și continuă să producă roade bogate pentru neam și biserică.

De aceea coardele inimii tuturor tinerilor ca buni români și buni creștini ortodoksi, trebuie să vibreze la fel, când preamărim amintirea în veci neuitată a neasămănatului ierarh Andrei Șaguna.

Mulți sânt aceia cari cu scrisul său cu graiul au încercat să lămurească viața și activitatea binecuvântată a acestui Moisi al românilor ardeleni. Mulți vor fi și acum, cu prilejul zilelor de sărbătoare, acei bărbați distinși, cari vor tălmăci activitatea lui uriașă prin bogăția și puterea de lucrare pe toate terenele vieții obștești.

Ca elev al seminarului arhidiecezan teologic «Andreian» mă voi strădui după puterile mele — consultând o parte din publicațiile despre neîntrecutul nostru arhipăstor — să accentuez activitatea lui ca educator al clerului și ca întemeietor al școalei care îi poartă numele.

Faptele sale săvârșite în decurs de peste un sfert de veac, formează un șir de monumente neperitoare, ear din șirul acestora pentru noi e de însemnătate cea mai mare ceea ce a realizat pentru ridicarea și educarea unui cler corespunzător timpului.

La început instrucția în școala seminarială din Sibiu dura timp de 6 săptămâni. Cei mai mulți candidați învățau scrisul și cetitul și rânduiala serviciului divin. Așa în 1816 se ridică cursul acesta la o durată de 6 luni și deoarece candidații primiți aveau 2—3 clase secundare li se împărtășesc — din partea celor doi profesori câți erau — și noțiuni din domeniul teologiei dogmatice și morale. Șaguna îndată după venirea sa în 1846, văzând că în seminar se predau mai mult învățături elementare, decât teologice, eliminează pe cele dintâi și introduce pe lângă disciplinele teologice amintite, altele nouă ca teolog. pastorală, exegeză, istoria bisericească și pedagogia. Tot în acest an ridică cursul candidaților de preoție, dela 6 luni la un an. El cere ca pregătirea candidaților, ce se vor prezenta pentru a fi primiți, să fie liceul complet și nimenea să nu fie primit fără știrea și aprobarea lui. Se îngrijește ca acest curs să nu constee numai din o ascultare neînțelegătoare ci din adevărata învățare a celor propuse. În acest scop Șaguna aduce la seminar profesori bine pregătiți, pe cari la început îi alege dintre preoții și protopopii cei mai vrednici, ear mai târziu îi alege dintre tinerii teologi pe cei mai buni, trimite cu burse în străinătate să se perfecționeze.

Prin aceste dispoziții Șaguna făcu începutul pentru ridicarea seminarului la nivel intelectual mai înalt. Văzând progresul ce se realiza prin această nouă organizare a seminarului în anul 1853 ridică cursul teologic la o durată de 2 ani, ear în 1862 la trei ani, cum a rămas până înainte cu doi ani. Institutul era condus de însuși Șaguna până în 1864 când din cauza ocupațiilor sale numeroase a dat conducerea altuia, și anume profesorului Ioan Hanea.

Organizațiunea seminarului era cuprinsă într'un regulament unde Șaguna fixa până în cele mici amănunte drepturile și datorințele tuturor factorilor săi.

Astfel, într'un timp relativ scurt, s'a format un cler disciplinat, moral și cult care prin valoarea sa intelectuală și morală putea rivaliza cu clerul celorlalte confesiuni.

Institutul lui Șaguna n'ar fi putut realiza progresul acesta, dacă nu ar fi fost tot el acela care s'a îngrijit și de înzestrarea lui cu mijloacele spirituale necesare, adică cu manuale. Lipsa lor se simțea foarte mult la începutul reorganizării învățământului din seminar. Șaguna pe lângă ocupațiile sale multilaterale, a pus noapte lângă zi și a muncit și pe teren literar bisericesc, pentru ca să poată înzestra elevii cu manuale potrivite. În tipografia arhidiecezană înființată de el însuș editează toate cărțile rituale bisericești, de care ne folosim și astăzi.

Educațiunea clerului se continuă a se desăvârși prin multe pastorale, care au servit preoțiilor ca temelii pentru propovăduirea cuvântului dumnezeesc și ca normă de conduită în împrejurările grele ale timpului.

În aceste pastorale și-a concentrat Șaguna zelul și devotamentul de apostol. Caracteristica lor este iubirea nemărginită a lui Șaguna pentru biserică noastră dreptmăritoare.

În scopul ca institutul nostru să poată prospera și înflori, Șaguna a căutat să-l așeze la adăpostul grijilor materiale. După ce institutul cu vechile sale încăperi din strada Cisnădiei nu mai putea corespunde menirii sale, l-a deplasat în 1853 în edificiul din str. Mitropoliei de acum, — cumpărat pe bani colectați dela cler și popor, — unde se află renovat și azi. Pentru ca profesorii să-și poată îndeplini conștiința chemarea, le asigură salar corăspunzător,

ear elevilor le înlesnește posibilitatea întreținerii prin împărțirea cu burse și înființarea internatului în legătură cu seminarul.

El înființează mulțime de fonduri care au fost până în anii trecuți singurile izvoare de venit, din care s'au susținut instituțiile noastre.

Dupăce Șaguna reorganizează seminarul făcând din el focal de cultură și dupăce și-a format un cler cult și disciplinat, după o păstorire adevărat părintească de 27 ani, marele arhiepiscop închide ochii pe veci la 16 Iunie v. 1873...

Urmașii, conștienți de faptul, că seminarul numai lui îi poate mulțumi existența, ca recunoștință pentru strădaniile lui depuse au decis în sinodul arhidiecezan din 1874 ca institutul seminarial pedagogic-teologic din Sibiu, ca unul din actele mărețe ale neobositelor străduințe și sacrificii ale răposatului, să poarte de aici încolo numirea de «Seminarul Andreian» indicându-se astfel spiritul care trebuie să stăpânească în acest institut.

Conduși de acest spirit, factorii seminarului cultivă cel mai profund sentiment de devotament față de prevăzătorul arhipăstor, urmărind idealul către care i-a îndreptat Șaguna. Elevii de odinioară ai seminarului, ca să arate și să dea dovadă, că urmează în toate acțiunile lor exemplul marelui arhiepiscop, au hotărât ca să dea societății lor de lectură numele lui Andrei Șaguna. Astfel, atât societatea de lectură a școalei normale de azi, cât și a institutului nostru teologic, poartă numele de «Societatea de lectură Andrei Șaguna». La fiecare aniversare anuală a zilei morții lui, ca prinos de mulțumire și recunoștință, societatea de lectură i-a depus și îi va depune întotdeauna o cunună de flori pe mormântul lui din Rășinari, precum își ține de datorință sfântă și aceea de a comemora memoria sa în veci neuitată prin câte o sedință festivă ținută an de an.

Acum când sânt împliniți 50 de ani dela moartea lui, să mergem cu toții, cu mic cu mare, să peregrinăm la mormântul său, ca în nemijlocita sa apropiere să ne inspirăm de duhul lui, de iubirea de neam, biserică și patrie.

Șaguna a murit pentru noi trupește, dar sufletul său, ideile și concepțiile sale trăesc și lucrează în mijlocul nostru. *Ioan Știrbețu*

Despre liceul „Andrei Șaguna” din Brașov

Un colaborator al ziarului nostru a avut prilejul, după terminarea examenului de maturitate din anul acesta dela liceul nostru din Brașov, să stea de vorbă cu dl A. Demian, directorul liceului de stat din Orăștie, delegat ministerial la acest examen, care i-a dat niște lămuriri și a făcut unele aprecieri de însemnătate pentru acest institut.

Biserica noastră, în fruntea căreia se află neuitatul Arhiepiscop Andrei, a înființat acest institut și ea îl susține și astăzi, cu mari jertfe. Ea trebuie să fie adânc satisfăcută, auzind chiar din gura reprezentantului ministerial, că sacrificiile pe care ea le aduce, nu sânt zadarnice, și că vechiul și reputatul nostru gimnaziu din Brașov, este acelaș focar de muncă și cultură, care a fost în trecutul său de mai bine de 50 ani.

Eată ce spune dl A. Demian, comisarul ministerial, atât despre examenele de maturitate, cât și despre institut în general și despre impresiile care le-a avut:

«Liceul A. Șaguna — spune dsa — este dincoace de Carpați acelaș «*primus inter pares*» care a fost în trecutul neamului nostru.

Dar dacă aceasta se poate spune din punctul de vedere moral și didactic, nu se poate spune acelaș lucru și în ce privește partea materială a acestui liceu — clădirea și instalațiile sale interne. Din acest punct de vedere, liceul din Brașov încă nu este recules.

Ravagiile războiului, și în special deteriorările suferite prin instalarea unui spital german în edificiul liceului, au lăsat urme și rane, care încă nici astăzi nu s'au cicatrizat.

Biblioteca monumentală de altădată, îndeosebi este foarte deteriorată. Muzele apoi, de științe naturale și fizice, împreună cu diferitele colecțiuni de valoare, de asemenea au suferit peste măsură de mult. Țin se amintesc colecția numismatică, din care lipsesc cele mai prețioase piese de aur și argint.

Exteriorul și interiorul edificiului însă se prezintă, mulțumită reparaturilor făcute, în condiții destul de satisfăcătoare.

În ce privește însă partea morală a institutului, — după cum am spus — el este pe deplin reabilitat. Deși din falanga vechilor și iluștrilor profesori de odinioară, au mai rămas abia doi, dnii Dr. Iosif Blag, dir. liceului și prof. Axente Banciu, mulțumită unor tineri, dar distinși și entuziasmați profesori, cari au umplut golurile acestora, vechiul liceu din Brașov și-a recăstigat aceeași reputație și simpatie unanimă de care s'a bucurat în trecut.

Mulțumită acestui corp didactic select, încă dela primul pas, care îl faci în această școală rămâi plăcut atins, de atitudinea demnă a elevilor, de felul lor frumos de-a vorbi și a se prezenta și de spiritul de disciplină de care sânt călăuziți. De pretutindeni se desprinde o atmosferă senină și pretinească parcă te găsești într-o familie puternică și viguroasă, în care înțelegerea și iubirea reciprocă între cele două elemente, — profesori și elevi — sânt o garanță sigură a realizării tuturor condițiilor de muncă serioasă și progres, precum și a tuturor postulatelor noastre naționale.

Aspectul acestei colaborări intime și serioase îți înfățișează munca nobilă din interiorul unei coșnițe de albine.

E sigur că coheziunea puternică dintre aceste două forțe — profesori și elevi — va da naștere unei culturi solide și va contribui mult la cimentarea temeinică a zidului consolidării noastre sufletești.

Sânt de firmă credință, că tinerii cari vor ieși din această fortăreață a muncii și intelectului, vor fi gata oricând și în orice împrejurare a vieții, să întindă țării brațele lor neșovăitoare, precum și inimile lor credincioase.

Ei vor face cinste și mândrie neamului și bisericii care i-a crescut.

Candidații, în special cei dela secția reală s'au prezentat într'un mod, cum mai strălucit nici nu se putea. Dar, în general cu toții, au dovedit abilitate și pricepere în expunerea cunoștințelor precum și în deslegarea diferitelor probleme prin ceea ce au făcut onoare profesorilor lor.

Te surprindea chiar, orientarea lor până în cele mai mici amănunte, în special la limba și literatura română, la care studiu au dovedit o pătrundere și o putere de sintetizare și des-fășurare logică a temelor cum la puține institute similare se poate constata.

În general am rămas cu o vie satisfacție sufletească și mult timp nu voi uita desfășurarea serioasă și distinsă a acestui examen de elită dela școala lui Andrei Șaguna.

Examenul, sub orice raport, face cinste institutului și bisericii noastre ortodoxe, care îl susține.

O circulară din 1848

— Despre încetarea iobăgiei și a robotelor —

A doua zi după adunarea națională dela 3/15 Mai 1848, ținută la Blaj, intelectualii întruniți acolo au invitat — cum se arată în *Memoriile* acum apărute ale lui A. Șaguna (pag. 15) — pe amândoi arhierii conducători ai adunării naționale, Șaguna și Leményi, să emită o *circulară colectivă* către eparhioți, prin care să li se dea «îndreptare pentru purtarea lor». Șaguna a însărcinat pe secretarul său Iacob Bologa să compună circulara colectivă. Această circulară, aprobată de Șaguna, a fost comunicată episcopului unit Leményi, care însă «a răspuns că el va compune pentru sine *altă* circulară», — și așa n'a semnat actul lui Șaguna.

Circulara pomenită în *Memoriile* șaguniane (și apărută mai târziu în «*Memorialul*» lui N. Popea la 1889, pag. 79), este următoarea:

Iubiților mei fii întru Hristos, — De vreme ce mulți dintre poporenii noștri vreau să știe sfatul meu cel arhieresc în privința treburilor ce se țin de dânsii: drept aceea înainte de toate încredințez pe toți iubiții mei în Hristos fii: cumcă Preaînălțatul nostru Împărat Ferdinand a dat prea îndurat în Dieta țării, care se va ținea la Cluj în 17/29 Mai a. c. ca pentru *ștergerea iobăgiei și încetarea robotelor*, să se facă o lege, care Maiestatea Sa să o întărească, și după aceea să se pună în lucrare; și, fiindcă toți mai marii voștri și domnii pământesți așisderea pârîntește vreau ca starea voastră și a preoțimii noastre să se îmbunătățească, aceasta știind din parte mi, într'aceea vă dau sfatul meu arhipăstorec, ca să fiți și de acum înainte ca și până acum cu frica lui Dumnezeu, cu credință către Împăratul nostru și cu cinstire și ascultare către diregătorii voștri mirenești; și să știți, că înlesnirea greu tăților sărăcimii curând se va înființa, numai

una este de lipsă, ca până la vremea aceea să fiți cu ascultare către domnii voștri pământesți, până când pre calea legii se va înlesni iobăgia voastră.

Aceasta, iubiților fii întru Hristos, cu atâta mai mare osârdie să faceți, cu cât și singuri vedeți că domnii voștri vreau bunul nostru, și așa de veți asculta și de veți împlini sfatul meu, să știți că și copiii, nepoții și strănepoții voștri vă vor binecuvânta în mormintele voastre. Mai pe urmă împărțindu-vă tuturor, mari și mici, binecuvântarea mea arhipăstorească și rugând pe Tatăl nostru Carele este în ceruri, pentru fericirea voastră, rămân al tuturor de binevoitor: *Andrei Șaguna* m. p., episcop. Blaj, 4/16 Mai 1848.

Miercuri 11 c. se va deschide expoziția pictorului Dan Ialonițeanu, absolvent al Academiei Verona (București) în semin. Andrei Șaguna (sala Nr. 12). Expoziția se va ținea deschisă până la 30 Iulie a. c. în toate zilele dela 9—12 și 3—7.

Opere publicate de Andrei Șaguna

1. Anrede des romanischen Diöcesan-Bischofs in Siebenbürger Andeas Schaguna an die Geistlichkeit und National Versammlung am 28 December 1848 zu Hermannstadt.

2. Cererile românilor din Monarhia Austriacă. Viena 1849 (În colaborare cu Mocioni, Ioan Popasu etc.)

3. Promemorie despre dreptul istoric al autonomiei bisericești naționale a românilor de religie răsăriteană. Sibiu, 1849.

4. Promemoria über des historische Recht der nationalen Kirchen-Autonomie der Romanen morgenländ. Kirche in den k. k. Kronländern des österreich. Monarchie. Wien, 1849.

5. Aduș la promemoria despre dreptul istoric al autonomiei bisericești naționale a Românilor de religie răsăriteană. Sibiu, 1850.

6. Anhang zu der Promemoria über das hist. Recht der Nationalen Kirchen-Autonomie der Romanen morgenländ. Kirche. Hermannstadt, 1850.

7. Promemoria către Ministrul austriac de culte. 1851.

8. Cunoștințe folositoare despre trebile căsătoriilor spre folosul preoțimii și al scaunelor protopopăști. Sibiu, 1854.

9. Elementele dreptului canonic al bisericii drept credincioase răsăritene spre întrebuintarea preoțimii, a clerului tânăr și a creștinilor. Sibiu, 1854, ediția II-a 1855.

10. Cunoștințe folositoare despre trebile căsătoriilor. 1854.

11. Manual de teologie morală creștinească pentru întrebuintarea preoțimii și a clericilor greco răsăriteni. Revăzută și retipărită sub privegherea și cu binecuvântarea Excelenței Sale Domnului Baron Andrei de Șaguna. Sibiu, 1855.

12. 26 cuvântări la sărbători mari. Sibiu, 1855.

13. Recurs sau gravamine în contra Ministrului austriac de culte, Thun. 1855.

14. Biblia... tipărită sub priveghierea Prea Sfințitului Domn Andrei Baron de Șaguna. Sibiu, 1856—1858.

15. Respingerea unor atacuri privitoare la traducerea Bibliei. 1858.

16. Tâlcuiala evangheliilor în Duminicile Invierii și'n ale sărbătorilor. Sibiu 1857; ediția II-a Sibiu, 1860.

17. În potriua lui Rădulescu-Heliad care a început să traducă, tipărească și să împartă o biblie, fără a fi avut vre-o îndreptățire la aceea. Sibiu, 1858.

18. Asupra Bibliei lui Heliad. Sibiu, 1858.

19. Datorințele supușilor către Monarhul lor. Sibiu, 1858.

20. Memorial prin care se lămurește cererea românilor de relegeiunea răsăriteană în Austria, pentru restaurarea mitropoliei lor din punct de vedere al Sf. Canoane. Sibiu, 1860.

21. Denkschrift, wodurch die Bitte der Romanen des orientalischen Glaubens in Oesterreich um Herstellung ihrer Metropole aus dem Gesichtspunkte der Kirchensatzungen beleuchtet wird. Dem. k. k. Ministerium für Cultus, überreicht 1851. Hermannstadt, 1860.

22. Istoria bisericii ortodoxe răsăritene universale dela întemeierea ei până în zilele noastre. Sibiu, 1860.

23. Anthorismos, sau deslușiri comparative asupra broșurii «Dorințele drept credinciosului Cler din Bucovina în privința organizației canonice a Diecesei și a ierarhice sale referințe în organismul bisericii ortodoxe din Austria». Sibiu, 1861. Și în limba germană, Sibiu, 1863.

24. Hirotesier și Hirotonier. Sibiu, 1861.

25. Instrucțiune pentru învățători. Sibiu, 1862.

26. Rânduiala sfințirii bisericilor prin arhieru. Sibiu, 1862.

27. Proiect de regulament pentru afaceri bisericești, școlare și fundacionale. Sibiu, 1864.

28. Actele sinodale bisericești din 1850, 1860 și 1864.

29. Instrucțiune pentru directorii școlari. Sibiu, 1865.

30. Rânduiala sfințirii de Episcop. Sibiu, 1865.

31. Instrucțiune pentru profesorii Seminarului arhidiecezan, 1865.

32. Scrisori apologetice, va să zică de apărare, Sibiu 1867.

33. Compendiu de dreptul canonic al unei sfinte sobornicești și apostolicești biserici. Sibiu, 1868.

34. Drepturile și datorințele civile pentru școalele populare. Sibiu, 1870.

35. Enchiridion, adică carte manuală de canoane ale unei, sfinte sobornicești și apostolicești biserici, cu comentare. Sibiu, 1871.

36. Manual de studiu pastoral, compus de Andrei Baron de Șaguna. Sibiu, 1872. Ș. a.

Arhiepiscopul și Mitropolitul Andrei Șaguna, de Nicolae Popea, op. premiat de Consistorul arhidiecezan, Sibiu, 1879. De vânzare la Librăria Arhidiecezană, Sibiu. Prețul 15 lei.

La Librăria arhidiecezană se află de vânzare

Cuvântări bisericești

de arhimandritul Ilarion Mircea, egumenul sfintei mănăstiri Precista-Mare din Roman, cuprinzând 41 predici pentru Duminicile din Paresimi, 9 Dumineci după Rosalii și la unele sărbători de peste an. Prețul 16 Lei.

La Librăria arhidiecezană se află de vânzare:

Istoria bisericească a rom. ardeleni

de

Dr. Ioan Lupaș,

profesor universitar și membru al Acad. române

La Librăria Arhidiecezană din Sibiu se află de vânzare

Părți alese din Biblie

tipărită cu litere latine, cu binecuvântarea I. P. S. Sale Dnui Ioan Mețianu, arhiepiscop și mitropolit.

Prețul legat 25 Lei plus porto postal 5 Lei

La Librăria Arhidiecezană în Sibiu, se mai află de vânzare

Noul Testament

(cu litere cirile)

de

Andrei baron de Șaguna

Prețul: crudo Lei 4—, broșat Lei 6—, plus porto postal Lei 2—.